

Милорад Павић

ЗАУВЕК И ДАН ВИШЕ

Позоришни јеловник

Београд 1993.

Јасмини

Уводник Милорада Павића

Andre Clavel је у швајцарском листу *Journal de Geneve* упоредио *Хазарски речник* са "крчком у којој сваки гост саставља јеловник према сопственом укусу". Духовита опаска која се може применити и на оно што сада радим. После три романа објављена у протеклој деценији зажеleo сам да се окренем позоришту. Драматизацијом и дописивањем у позоришном кључу неких сцена из моје прозе хоћу гледаоцима, редитељима и позоришним кућама да омогућим већу независност од писца и веће учешће у стварању позоришног текста.

Драма која је тако настала могла би се заиста упоредити са јеловником у гостионици. Као што се јеловници обично састоје од неколико предјела, једног, или више главних јела и од избора посланица на крају, па гост сам по свом укусу компоује вечеру, тако се и у драми *Заувек и дан више* нуди нешто као "позоришни јеловник".

У складу с таквим намерама писца предлаже се јеловничка структура позоришног комада: 3+1+3 (три узајамно заменљива "предјела", једно "главно јело" и три узајамно заменљиве "посластице" на крају). Гледалац, редитељ или управник позоришта могу, дакле, да изаберу било који од три уводна дела драме за почетак и било који од три завршетка представе. Али, никако не би требало да узму више "предјела" или више "посластица" уз исту вечеру.

Тако ће ова позоришна љубавна прича о Петкутину и Калини у једном театру имати једног редитеља и *happy end*, у другом позоришту та иста прича у режији неког другог редитеља завршаваће се трагично, а у трећем на неки трећи начин и у некој трећој режији и глумачкој подели.

Ако се све могућности узму у обзир, може се од љубавне приче о Петкутину и Калини начинити девет различитих комбинација и гледаоци могу да виде девет представа које се текстуално и режијски разликују једна од друге. Наравно да је ма која од тих девет верзија неопходни минимум који гледалац добија, боље рећи потпуна класична драма на какву смо навикли. Разлика је овде у томе, што се од минимума може ићи и даље. Уколико више верзија види, гледалац ће стицати све ширу представу о љубавној причи Петкутина и Калине и о њеним могућим исходима, јер уводни делови су у међусобној вези, као што су узајамно повезана и сва три краја драме *Заувек и дан више*.

Да закључимо. Гледалац може да бира крај представе какав жели, редитељ може да одабере тип драмског дела који му највише лежи, а позориште може да се, најзад, удружи са другим

Милорад Павић
ЗАУВЕК И ДАН ВИШЕ

Позоришни јеловник

Београд 1993.

Јасмини

Уводник Милорада Павића

Andre Clavel је у швајцарском листу *Journal de Geneve* упоредио *Хазарски речник* са "крчмом

у којој сваки гост саставља јеловник према сопственом укусу".
Духовита опаска која се може

применити и на оно што сада радим. После три романа објављена у протеклој деценији

зажелео сам да се окренем позоришту. Драматизацијом и дописивањем у позоришном кључу

неких сцена из моје прозе хоћу гледаоцима, редитељима и позоришним кућама да омогућим

већу независност од писца и веће учешће у стварању позоришног текста.

Драма која је тако настала могла би се заиста упоредити са јеловником у гостионици. Као

што се јеловници обично састоје од неколико предјела, једног, или више главних јела и од

избора посланица на крају, па гост сам по свом укусу компоњује вечеру, тако се и у драми

Заувек и дан више нуди нешто као "позоришни јеловник".

У складу с таквим намерама писца предлаже се јеловничка структура позоришног комада: 3+1+3 (три узајамно заменљива

"предјела", једно "главно јело" и три узајамно заменљиве "посластице" на крају). Гледалац, редитељ или управник

позоришта могу, дакле, да изаберу

било који од три уводна дела драме за почетак и било који од три завршетка представе. Али, никако не би требало да узму више "предјела" или више "посластица" уз исту вечеру.

Тако ће ова позоришна љубавна прича о Петкутину и Калини у једном театру имати једног

редитеља и happy end, у другом позоришту та иста прича у режији неког другог редитеља

завршаваће се трагично, а у трећем на неки трећи начин и у некој трећој режији и глумачкој подели.

Ако се све могућности узму у обзир, може се од љубавне приче о Петкутину и Калини

начинити девет различитих комбинација и гледаоци могу да виде девет представа које се

текстуално и режијски разликују једна од друге. Наравно да је ма која од тих девет верзија

неопходни минимум који гледалац добија, боље рећи потпуна класична драма на какву смо

навикли. Разлика је овде у томе, што се од минимума може ићи и даље. Уколико више

верзија види, гледалац ће стицати све ширу представу о љубавној причи Петкутина и Калине

и о њеним могућим исходима, јер уводни делови су у међусобној вези, као што су узајамно

повезана и сва три краја драме *Заувек и дан више*.

Да закључимо. Гледалац може да бира крај представе какав жели, редитељ може да одабере

тип драмског дела који му највише лежи, а позориште може да се, најзад, удружи са другим

позориштима у заједничком пројекту. Постоје и друге могућности, као што су узајамна

гостовања ако се различите верзије играју у разним градовима, или, у крајњем случају, једно

позориште може да узме, рецимо, три редитеља да из вечери у вече нуде сваки своју верзију

текста и представе о Петкутину и Калини. Најзад, постоји занимљива могућност да се од

комада *Заувек и дан више* начини "Фестивал једне драме" на којем би девет позоришта

приказало, у девет различитих режија и свако са својом групом глумаца, свих девет верзија

текста.

Као код свих вечера одмор и овде долази пре слаткиша.

ПРЕДЈЕЛА

Поховани лептири, сос тартар

Лица:

Прва сестра (млада, лепа девојка) Друга сестра (млада, лепа девојка) Младић

Гости

(Забава у приватном стану. Много света чаврља и пије стојећи, или седи. Један младић

стоји усамљен. Домаћица прилази и видећи га самог, одведе га и посади на један огроман

тросед, где се већ налазе две лепе младе девојке, Прва и Друга сестра. Једна од њих га најпре

нетремице посматра. Дешава се данас.) I СЕСТРА: Да ти испричам једну згоду?

МЛАДИЋ: Не браним. Каримно ухо свашта дочува.

I СЕСТРА: Било је тако давно да више није истина, а десило се у позоришту.

МЛАДИЋ: У позоришту. Брзо дошло скорије измакло се! Кажуј.

I СЕСТРА: Сестра и ја решимо једном да одемо у позориште. Многи памте обичај да се по

лепом времену изађе између чиновна на трг и прошета, онако, без капута. Вратари су тада

пуштали да се са одсечком карте поново уђе.

МЛАДИЋ: Да, сећам се. Ни плаће, ни враће.

I СЕСТРА: Те вечери нас две имале смо три карте. За нас и неког далеког рођака којег нам је

мати натурала, мада га дотле ваљда никада нисмо ни виделе.

МЛАДИЋ: *(Са досадом.)* Мати ко мати.

I СЕСТРА: Тај рођак, међутим није се појавио.

МЛАДИЋ: Ко зна на који му ветар ради памет.

I СЕСТРА: Тако ми решимо да уступимо трећу карту. Приметисмо једног младића како у

оној гужви пред улазом пије пиво из конзерве. Понудисмо му карту више — фотеље други

ред — рече му сестра. Он помисли да хоћемо да му наплатимо, учини му се скупо и одвали: "Нека, могу ја да свршим и стојећи!"

МЛАДИЋ: Бараба ко бараба. А ти не била бити свакој чворузи длето!

I СЕСТРА: Ја га убедих да улазницу дајемо бесплатно, он понесе конзерву и уђосмо све троје. Кад смо после првог чина изашле да се прошетамо пред позоришном зградом, он извади конзерву и настави да пије пиво. Али, на почетку другог чина, није се појавио.

МЛАДИЋ: Зар? Турма му у нос за то и склизав утреник!

I СЕСТРА: Поред нас сада је села нека бакица с пунђом пуном препеличијих јаја. Момак је начинио добар пазар. Добио је улазницу, одгледао први чин не давши ни динара, потом продао бакици две неискоришћене карте и одмаглио на пиво с новцем у џепу.

МЛАДИЋ: Невероватно! Но види Бог свачију опачину кроз облачину!

I СЕСТРА: Тако смо и ми мислиле, али нисмо добро мислиле. После другог, на трећем чину поред нас седе нека девојчица крезава и увезане руке...

МЛАДИЋ: Послену волу да му не буду празне јасле! Онај продао и трећи чин!

I СЕСТРА: Дабоме. При одласку виделе смо га како лоче нову конзерву купљену од наше карте. И још му је претекло.

МЛАДИЋ: Рђа му се у кући над главом распасала... Лепа причица, хвала ти сестро, што си ми је каживала!

I СЕСТРА: Хвала теби што се прича десила.

МЛАДИЋ: Не разумем. Пролази кроз мене ко вода кроз бадањ.

I СЕСТРА: Зар ниси препознао причу?

МЛАДИЋ: Сећање ми расте брзо ко уши у ђачкој клупи, но нисам ти препознао причу.

I СЕСТРА: Тај што је продао карту био си ти.

МЛАДИЋ: Ја? Да не месиш врагу брашно, а Богу трице? Да ниси побркала?

I СЕСТРА: Ако сам побркала ја, није моја сестра, која ти је дала карту.

МЛАДИЋ: А где ти је сад сестра?

I СЕСТРА: Овде. Седи с твоје друге стране ко онда у позоришту.

МЛАДИЋ: *(Окреће се на другу страну, одмери II сестру и збуњено.)* Еј, вала, дуго вам

Мезево и широко поље. Кад год сам на кога год рђав утисак остављао, сестро, тога више не

могу после препознати, ма с коња на самар седао. А ствар заборавим, веруј ми, брзином

којом се капа краде. Ево, ја бих се заклео да госпођицу никада нисам очима гледао. Ка

слепац без очију и у подне.

II СЕСТРА: Видео си ме ти, голубе мој, још како си ме видео! И то давно. Имала сам тада

седам година и носила сам лутку.

МЛАДИЋ: У зло доби вишега се зла ваља бојати. И шта је тада било?

II СЕСТРА: Питао си ме голубе мој, је ли тешко родити дете у седмој години!

МЛАДИЋ: *(Почиње да околиши.)* Их, их, млад делија, а стар просјак! Човек ти је, сестро, ко

главица црног лука. Скидаш љуску по љуску и очекујеш Бог зна шта, а кад дођеш до краја, на дну — ништа. Ама баш ништа!

II СЕСТРА: Ништа? Велиш ништа? Лук и вода. А сузе? Сузе си заборавио мој господине!

МЛАДИЋ: Е, сад шмркни мало и чемерике, мој Станоје!... А онај рођак, или шта вам је био, што му памет ради на ветар, зашто се није појавио у театру?

II СЕСТРА: Појавио се, још како се појавио.

МЛАДИЋ: Ма немој! И шта је, богати, шњиме било?

I СЕСТРА: Како шта је било? Па и то си наравно, био ти. Само, ми то нисмо могле знати.

(Младић збуњено ћути.) Нешто си замукао? Не умеш ни да зинеш. Опсуј бар нешто.

МЛАДИЋ: Јебем ти матер!

I СЕСТРА: Што да ју не би? Шта јој фали?

II СЕСТРА: Ти, голубе мој, не волиш позориште?

МЛАДИЋ: Не волим. Зашто би га волео? Човечији језик је попузљив и на квар хватљив. Не верујем ни реч што с дасака казују. Знаш ли ти, сестро, шта је позориште? Позориште је прва комуна у свет настала. Фаланга, добро свезана мафија, једно оставили, а друго не достигли. Човек инокосан и самац ко ја, клин у тесту, човек који не спада међу комунаре, нема шта да у позоришту иште. Уз то, стално се очекују од мене виши домети и напори, или да се заљубим у неку упишуљу из трагедије. Да море у бунар прецрпљујем. Зашто се она не заљуби у мене? Шта ми фали? Дакле, не волим театар. Али волим да једем. И највише волим јела с лепим насловима. Јеловник са врпцом од свиле, златом везен ко "Горски вијенац" или "Ромео с Јулијом". А унутра читаш саме дивоте: "Поховани лептири, сос тартар" или "Пита од дивљих пужева"... Е, када би могло да бирам у позоришту ко у кафани из јеловника, то би било нешто за мене. Јер, свакоме сав труд му кроз грло пропада! Замисли позоришну вечеру, а ти наредиш из јеловника неколико разних предјела, то јест почетака представе! Замисли у театру ко у кафани неко лепо седне и "... la carte" наручи колач, неко опет воће, а неко, богами, сирац. Замисли јеловник као трагедију, или трагедију као јеловник! С чаробном формулом јеловника: 3+1+3! Нит му ваља боља капа ни лепша аљина! "Ушећерено цвеће"! Је л' би волела да пробаш? Не знаш шта је, али чим окусиш, а време у теби почне да се отапа... Одеш да видиш неку лепу љубавну причу, кад тамо у једном позоришту она има срећно испраштање од публике, штоно веле happy end! Дакле, о злу мудри, а о добру луди... У другом театру нуде ти ту исту љубавну причу, али се свршава до зла бога тужно за нас и за њих. А

по смрти покајања нејма! У трећем позоришту опет, служе ти уз тај љубавни обед неко треће

предјело и неку трећу посластицу, јер сит гладну не верује.
(*Одједном проговори на*

савршеном енглеском језику.) You can trust me. I know everything concerning Elisabethan theater, Ingmar Bergman and Peter Brook's productions!

На живот, срећу и добро здравље! Пријатна вечера!

Јаје на хазарски начин?

Лица:

Мокадаса ал Сафер учитељ у једном хазарском светилишту у VIII веку

Ученица у светилишту (спрема се за искушеницу) Ученик у светилишту (спрема се за искушеника) Ученици у светилишту

Догађа се у предворју једног хазарског светилишта у VIII веку. На средини предворја блиста

плаво-златни хазарски ћуп.

УЧЕНИЦА: (*По предворју је вија Ученик. Иза једног стуба она се сакрије. Он је тражи, а*

она одједном проговори и препадне га. Скоро су деца обоје и све делује као дечија игра.) Ако

спаваш са мнош платићеш двадесет стотина

ако не спаваш, платићеш двапут толико.

Није нам дато да бирамо хоћемо ли косу, или траву на глави, хоћемо ли сузе или кишу.

Ако спаваш са мнош, платићеш двадесет стотина, Ако не спаваш, платићеш двапут толико.

УЧЕНИК: Платићу двадесет стотина!

УЧЕНИЦА: Нећеш. Оно је само у песми.

УЧЕНИК: А шта није у песми?

УЧЕНИЦА: Ја ћу постављати питања, а ти ћеш одговарати. Ако одговориш добићеш, ако не

одговориш изгубићеш нешто лепо.

УЧЕНИК: Шта то?

УЧЕНИЦА: Одговарај, па ћеш сазнати.

УЧЕНИК: Питај!

УЧЕНИЦА: Зашто смо овде?

УЧЕНИК: Где? На позорници?

УЧЕНИЦА: Не, него откуд људи овде, на Земљи и у времену? Велиш да сањаш густе снове.

Одговори!

УЧЕНИК: Не знам. То је питање за учитеља, а не за ученика.

УЧЕНИЦА: И мени изгледа. Не знаш, дакле, зашто смо овде? А шта знаш?

УЧЕНИК: Чуо сам страшну ствар.

УЧЕНИЦА: Какву ствар?

УЧЕНИК: Знаш ли како се наш учитељ моли?

УЧЕНИЦА: Како?

УЧЕНИК: До сада је оплодио неколико хиљада девица, овде и у другим светилиштима.

УЧЕНИЦА: Ја сам мислила да си дознао нешто ново. И мене је оплодио.

УЧЕНИК: *(Збуњен ћути.)* Ах, да, дознао сам још нешто. Учитељ је набавио нови ћуп.

УЧЕНИЦА: Сјајно! Како си сазнао?

УЧЕНИК: *(Постуђен, јер ћуп му је испред носа.)* Значи, неко од ученика добиће поклон од

учитеља. Ко ли ће тај срећник бити? Сигурно најбољи?

УЧЕНИЦА: Ко зна ко је најбољи?

УЧЕНИК: Ја сигурно нисам.

УЧЕНИЦА: Да се кладимо да ће га дати теби!

УЧЕНИК: Зашто! Свима је јасно да ја нисам најбољи!

УЧЕНИЦА: Баш зато. Добри брзо пролазе. А најгори најдуже остају док не изуче. С тобом ће

учитељ морати да поједе шаку соли. *(Мокадаса улази с групом ученика и ученица из светилишта.)*

МОКАДАСА: *(Седне окружен ученицима под трем исликан као небо звездама.)* Данас ћемо

рећи нешто о мољцу. Видиш ли га? *(Обраћа се Ученику.)* Кукац је дубоко горе под зидом. И

приметан је само зато што се креће. Могло би се одавде помислити да је птица дубоко у

небу, кад би се таваница схватила као небо.

УЧЕНИК: Мољац тај зид вероватно тако и схвата и једино ми знамо да није у праву. А он не зна ни то да ми то знамо. Не зна ни да постојимо. Зна само да постоје наше хаљине којима се храни.

МОКАДАСА: Тако је некако. Али да пређемо на ствар. Можеш ли да му кажеш, том мољцу тамо, нешто, било шта, али тако да те он схвати и да си ти сигуран да те је он схватио?

УЧЕНИК: Не знам да ли могу. А ти, учитељу?

МОКАДАСА: Могу. Може то свако. *(Устаје и пљеснувши длановима убија мољца и покаже га на длану смрвљеног.)* Мислиш ли да није разумео шта сам му рекао?

УЧЕНИК: Тако можеш и свећи, гасећи је између два прста, да покажеш да постојиш.

МОКАДАСА: Наравно, ако је свећа у стању да умре... Али, замисли сада да постоји неко ко

зна, док ми ово знамо о мољцу, то исто о нама. Неко ко наше небо има као таваницу. Неко ко

није у стању да нам се приближи и да нам да до знања да постоји, сем на један једини начин, убијајући нас. Неко, чијим се ми оделом хранимо, неко ко нашу смрт носи у свом телу као језик, као средство општења са нама. Убијајући нас, тај Непознати нас обавештава о себи.

Кад год неко умре то значи да је неко непознат нешто важно хтео да нам каже. Свака смрт је

у ствари реч. А све наше смрти су једно велико непрочитано писмо... Али да се вратимо оној

свећи коју си поменуо. *(Сви одједном откривају лончиће које носе и у њима блесну упаљене*

свеће. Учитель свечано поклања хазарски ћуп Ученику. Ученик са уживањем разгледа ћуп.) УЧЕНИК: Сад имам где да држим своје ствари! *(Као мађионичар из торбе вади и показује*

свима једну по једну ствар и потом је спушта у ћуп.) Јаје! Знак поништеног дана!... Звоно, позив на промену душе...

Црвени огртач — знак смрти!... Златно овчије руно, знак путовања

до звезда... Две капе, плава и жута, знак тела без душе...

МОКАДАСА: Лепо, сад извади своје ствари из ћупа. (*Ученик изврће ћуп, али из њега ништа*

не испада. Тражи руком, али не налази ништа.) УЧЕНИК: Све ми је појео! Учитељу, објасни шта значи такав ћуп?

МОКАДАСА: Слушајте пажљиво! (*Узима камен и баца у ћуп, па броји до 20. Чује се пљусак*

као да је камен пао у воду.) Могао бих ти објаснити шта значи твој ћуп, али размисли да ли

ти се то исплати.

УЧЕНИЦА: Како то мислиш учитељу? Зар знање може да шкоди?

МОКАДАСА: Наравно. Тешко је, на пример, поднети када три ствари дознаш одједном.

УЧЕНИЦА: Како одједном три ствари?

МОКАДАСА: Имаш љубавника и откријеш да те вара. То је научити једну ствар. Имаш

љубавника и откријеш да те вара са твојом сестром, то је научити две ствари одједном. Имаш

љубавника и откријеш да те вара с твојим братом, то је научити три ствари одједном.

УЧЕНИК: А шта је с мојим ћупом?

МОКАДАСА: Чим ти кажем шта је твој ћуп, неминовно ће вредети мање но сад. Јер чим

кажем шта је, он више неће бити све остало, што није, а што сада јесте.

УЧЕНИК: Тако је.

МОКАДАСА: Дакле, слажеш се? (*Узме штап и разбије ћуп у парампарчад. У том истом*

часу из ћупа севне црвен пламен. Из ћупа не испадне ништа од Ученикових ствари.) УЧЕНИК: Учитељу, зашто начини штету?

МОКАДАСА: Штета би била да сам ти рекао чему служи, па га разбио. Овако, пошто не

знаш његову намену, штете нема, јер ће ти служити и даље као да није разбијен.

(Сви одлазе сем Ученика и Ученице. Они остају крај разбијеног ћупа. Ученик је снужден и замишљен.)

УЧЕНИЦА: Чему ли је служио и да ли томе служи још увек?...

УЧЕНИК: Кажи ми бар шта сам изгубио кад нисам знао одговор на твоје питање "Зашто смо овде?"

УЧЕНИЦА: Изгубио си ово. *(Показује му златасту кључ.)*

УЧЕНИК: Шта је то?

УЧЕНИЦА: Кључ од моје ложнице. *(Одједном завитла кључ преко ограда у врт.)* Ходи, душо, није закључано.

Риба у соли јеленског рога

Лица:

Софија — господарица

Душа — млада, лепа девојка, гошћа Софијина

Тело — Петкутин у пуној лепоти, гост Софијин

(Софијин дворцац негде ван Земље. Постављен сто блиста. Кроз двокрилна врата види се на

десној страни позорнице воћњак пун јабука. Гледаоцу треба одмах да буде јасно да је Тело

Петкутин, главна личност позоришног комада, али Душу не сме играти иста глумица која игра Калину.

Улазе у Софијину трпезарију Душа и Тело, Софија их дочекује.) ДУША: Премудрост сазда себи дом! Леп дом, госпођо Софија!

СОФИЈА: Да вас упознам, Драга Душо, ово је ваше Тело! Име му је Петкутин. *(Обраћа се*

Петкутину.) Драги господичићу, ово је ваша Душа. Можете се слагати или свађати, како год

хоћете. Али, упамтите, нико није свих седам дана у недељи ни мудар ни леп... Седите и

осећајте се као код куће.

(Седају за трпезу.)

ТЕЛО: Пријатно.

ДУША: *(Насмеје се.)* Шта ово једемо?

СОФИЈА: Драго ми је да сте питали. То је комплимент мом кувару. Ова чорба је кувана у

суду од иловаче начињеном у облику тамбуре, тако да је чорба љуљана над огњем, а талог

није могао да се скупи на једном месту.

ТЕЛО: Зато је тако укусна.

СОФИЈА: *(Почиње унапред смишљену игру: уместо да разговара чита натписе са држаља*

својег прибора за јело или са дна тањира.) "Ах, добри мој анђеле, зар си ме сасвим напустио?"

ТЕЛО: *(Збуњен је, није схватио игру. Тако и Душа, па зато постаје љубоморна.)* Какав је ово сос?

СОФИЈА: Овај умак служим врео и готово сасвим сув. Зачињен је сољу јеленског рога... Али

морам вам скренути пажњу још на једну ствар. За овим столом чим се окуси со јеленског

рога разговор се мора водити на особит и унапред одређен начин. Ако одгонетнете како се за

мојим столом разговара, кајаћете се. Ако не погодите, опет ћете се кајати. Дакле, покушајте!

ДУША: *(Љубоморна је, хоће да се наметне у разговору, Петкутиново Тело допало јој се и у*

Софији види супарницу. Обраћа се Телу.) Не можеш никако да ме се сетиш? Зар ме ниси волео?

ТЕЛО: Да. Али, не могу да те се сетим.

ДУША: Ја сам твоја мајка, али у 15. години, пет година пре твога рођења.

СОФИЈА: Млада дама се не шали. Душа је увек мати свога тела. И као све матере, она је у

ствари љубоморна на вас, мој дечаче!

ТЕЛО: Добро, то је о мојој души. Али, шта је са мојим оцем? Кад год увече удахнем мало

мрака за десетак секунди ја се претварам у свог оца. Хоћу да знам ко сам током тих десетак секунди сваке вечери. Хоћу да знам ко ће ми бити отац.

СОФИЈА: Хоћете да знате ко је сада на реду да вам буде отац, дете моје? Е, па да вам најпре кажем ко вам неће бити отац. Официрчина што пиша с коња у покрету, идеал толиких жена

на Земљи, неће вам бити отац. Али, камо лепе среће да хоће. Тај који ће вас направити овога

пута, видећете, има лепу косу, али цела прича о њему заједно с његовим грешкама може да

стане у пуцањ бича. Биће хром, зваће се Аврам, превалиће хиљаде врста на камили и беломе

коњу, путоваће годинама да би стигао до једне своје велике грешке. Али, не бојте се, нисте

ви та животна грешка свог будућег оца. Неће се он око вас толико трудити. Ви сте само

успутна станица на његовом путу до те грешке... *(Чита са кашике.)* "Зато вам саветујем да

ради утехе дођете и преноћите у мојој соби".

ТЕЛО: *(Схватио је игру, окреће своју виљушку и брзо са њене дршке прочита реплику.)* "Шта, зар на Велики четвртак?" *(Софија и Тело прасну у смех, Душа ништа не схвата и ћути разгневлена.)*

СОФИЈА: Млади господичић је одгонетнуо загонетку како се разговара за мојим столом. И

као што рекох, кајаће се! А шта је с вама, млада дамо?

ТЕЛО: *(Чита са кашике тобоже прекорно Души следећу реплику.)* "Зар ћете ме препустити

мојој судбини пре но што падне бели мрак?"

ДУША: *(Телу, гневно.)* Кад год поразговарам с тобом, дете моје, осетим после потребу да се

добро умијем... Изврсна риба, госпођо.

СОФИЈА: Распечаћена боца црњака ушивена је у ову рибу и испарила је у месо на ватри... А

ви, Душо моја, нисте одгонетнули загонетку. Кајаћете се, као што рекосмо. На, прочитај!

(пружа јој свој нож.)

ДУША: *(Зачуђена чита реплику урезану на ножу.)* "Мислим, љубави, да је то био подмукао и лош поступак!"

ТЕЛО: *(Као у одговор чита са сечива свог ножа за рибу.)* "Чекао сам вас, јер сам знао да

ваши обзир неће дуго трајати, а ваша грижа савести још мање!" *(Све троје прасне у смех.)* СОФИЈА: *(Устаје од стола.)*

Код мене се не разговара, читају се натписи са виљушака, ножева и кашика, или са дна тањира. Сада обоје можете ићи и обоје ћете се покајати што сте

овде били. За вас је да чувате јабуке, а не да једете за мојом трпезом. Напоље из моје куће!

Тебе, душо терам, јер ниси одгонетнула загонетку. А тебе, лепотане, јер си погодио моју

тајну. *(Обоје одлазе збуњени. Затамњење. Рађа се зора, они седе у воћњаку скоро наги.)* ТЕЛО: Сред смрти и живота, међу паклом и рајем стојимо.

ДУША: Већ други дан чувамо овај воћњак, а нисмо ништа окусили. Можеш ли да ми набереш јабука?

ТЕЛО: Зар не опажаш ништа у мојим очима? Ја сам потпуно слеп и не могу отићи по јабуке.

То је оно кајање о којем је говорила госпођа Софија.

ДУША: Сада знам. Знам зашто нас је госпођа Софија унајмила да јој чувамо јабуке.

ТЕЛО: Зар не можеш да одеш да их набереш?

ДУША: Кад год поразговарам с тобом, дете моје, осетим после потребу да се добро умијем.

А зар ти мислиш да сам зато што волим дошла да с тобом чувам јабуке? И ја сам под

кајањем. Као што ти не можеш да гледаш, ја не могу да ходам. Тако је с душом и телом.

ТЕЛО: "Ах, добри мој анђеле, зар си ме сасвим напустио?"... Знаш шта? гладан сам ко риба.

Појаши ме и гледај за обоје, а ја ћу ходати за обоје. И бери!

(Душа узјаше тело, бере јабуке и даје помало Петкутину који халапљиво једе. Наилази Софија.)

СОФИЈА: "Чекала сам вас, јер сам знала да ваши обзири неће дуго трајати, а ваша грижа савести још мање!" *(Души грлећи је.)* Крадете оно што би требало да чувате! Тебе душо, кажњавам да каменујеш своје тело! Нек заборави што је досад знао! Што чуо не дочуо, што видео не видео, што знао за то не дознао! Од камена твоје тело неће осетити бол сада, него за двеста година! *(Одгурне је нагло од себе.)* Напоље из мога врта! *(Душа узима са земље камен.)*

ТЕЛО: "Мислим душо, да је то био подмукао и лош поступак!" *(Душа на земљу баца камен.)* СОФИЈА: *(Телу грлећи га.)* А тебе лепотане, кажњавам да будеш протеран одавде и да напустиш своју душу! Прогледаћеш и по свету ћеш тражити другу душу да је понесеш, али пази! Бог и веђама види! На први удар звона бићеш у Индији, на други у Лајпцигу, а на трећи биће ти опет враћено твоје име које ћеш при одласку одавде заборавити. Питаћеш како се зовеш и рећи ће ти прва особа коју сретнеш. *(Одгурне га нагло од себе.)* ТЕЛО: Колико ће то трајати?
СОФИЈА: Заувек и дан више. Сада идите! *(Душа и Тело одлазе из воћњака.)* ТЕЛО: Сада смо заиста на крају.

ДУША: Зар ме ниси волео?

ТЕЛО: Да. Али, не могу да те се сетим.

ДУША: Ако смо заиста на крају, хајде последњи пут да се волимо. Носићеш ме и бићеш у мени, а ја ћу гледати на пут што остаје за нама!

ТЕЛО: "Шта? Зар на Велики четвртак?" *(Обоје прасну у смех и она ускочи на њега лицем према лицу, укрсти ноге на његовим леђима и у љубавном су загрљају док је он носи. Клону на крају љубавног чина.)*

ТЕЛО: Нисмо више једно за друго. Чак и кад смо најближе, док се волимо, ти гледаш на ону

страну на коју ја не могу ићи, сем ако бих ишао унатраг, а ја идем на ону страну на коју ти не

можеш гледати, сем ако би гледала унатраг. Душо моја, која држиш моје тело у себи, уморан

сам. Пусту га да изађе из тебе и отпочине на ширини, а ти потражи друго тело да те понесе!

Растанимо се као и сви други што се растају кад год се сврши прича о души и телу.

ДУША: *(Душа поново узима са земље камен.)* Чекала сам те и сачекала јер сам "знала да

твоји обзир неће дуго трајати, а твоја грижа савести још мање."

ТЕЛО: Зар ћеш ме стварно ударити?

ДУША: Чуо си шта нам је наложено. Осим тога, заволела сам твоје тело и сада ћу га

обележити. Али, не бој се! Чуо си, заболеће те тек када будеш нашао другу душу. Заболеће те и сетићеш ме се!

ТЕЛО: Већ те се сећам. Замисли лисицу што се прикрада овчеш појилу. Успут је с трња уз

реку скупила вуну коју су овце оставиле пробијајући се кроз трњак до воде. И сад лисица ту

вуну носи у губици. Полако, веома полако спушта она једну, па другу шапу у реку, а повесмо

вуне јој свеједнако у зубима. Улази све дубље и најзад заплива тако да јој све буве пређу на

ону вуну у губици. Тада лисица далеко од себе одбацује вуну с бувама и слободна од невоље

и бола враћа се на обалу. Та лисица си ти, душо човечија, јер ти си ловина над ловинама. Као

лисица и ти, душо моја, одбацујеш све што ти смета и што боли, далеко од себе. Одбацујеш

све своје грехе па си и мене, своје тело, одбацила као бувљиви губер.

(Душа га удара каменом у слепоочницу, а истовремено звоно се трипут огласи. У плавом пламену који севне Петкутин ишчезава већ на први удар.)

ГЛАВНО ЈЕЛО

Петкутин и Калина

Лица

Сто двадесет мртвих душа (њихови гласови и сенке) Калина (девојка од петнаест година веома лепе и бујне косе) Њена мати Њена тетка Анастасија

Аврам Бранковић из рода грофа Ђорђа Бранковића. Видно храма

Његова супруга, кира Бранковић

Њихов син Вид

Петкутин

Аверкије Скила — сабљаш

Папа Елеазар — пријатељ Калининог покојног оца

Аустријски лајтнант — обавештајац

Два дечака

Дешава се у XVII веку у једној вароши на Дунаву, у оближњем античком театру и у

Цариграду.

I СЛИКА

У Калининој кући

КАЛИНА: *(Свира у инструмент сличан данашњем виолончелу, који се тада звао виола да*

гамба. Изненада прекида свирку, загрли инструмент и стегне га коленима као неког лутка

или љубавника и шапуће му.) Лепи мој, лепи мој, волела бих, много бих волела *(љуби*

инструмент.) Знаш шта бих волела? Свадбу. Нас двоје се заволели. Ти, мој изабраник леп, брада ти тродневна, никла у љубави, па чеше ли ме чеше. Једемо истом виљушком

наизменично, а ја ти пијем вино из уста. Милујеш ме и грлиш тако да ми душа шкрипи у

телу, а ја полудела за тобом и терам те да пишаш у мене, или како се то већ каже. А с

пролећа нас по обичају испраћају на излет. А излет за све младенце овде већ зна се где је.

Код древних рушевина где има лепих седишта од камена и грчког мрака, који је гушћи од

осталих помрчина. Јер, што више свећа погасиш, мрак је гушћи.

(Улазе мати и тетка Анастасија.) АНАСТАСИЈА: Гле, како се Калина променила! Дођи да те помилујем! *(Калина не прилази.)*

Како си Калина? Како се осећаш? *(Калина заблеји као јагње и побегне.)* МАТИ: Ех, како се осећа? Само тугује. Од очеве смрти

никако да се утешу. Само јој је то у

глави. На самрти отац јој рече да будућност није вода и престави се, а она за оцем удари у

плач потоцима, на гробљу су јој се мрави уза сузе до лица попели.

АНАСТАСИЈА: Не тугује она само за оцем. Тугује она за момком. Треба је удомити. А у

Цариграду један наш велики господин има мушког порода, па ваља на то помишљати. У

његову се кесу слегне на јави све што се у грчким сновима сања од Кавале до Земуна. Млађи

син његов, додуше, није прилика, на жалост. Сад сам отуда, па знам. Но, можда ће се

отргнути.

МАТИ: Причај, Анастасија, причај.

АНАСТАСИЈА: Страшно. Лежи он, тај млађи, негде у Цариграду иза неке шарене пећи

зидане као црква и пати. Кажу, ђаво га запишао, те господичић устаје ноћу, бежи из куће и

чисти метлом улице. Сиса га мора, гризе му пете и тече му мушко млеко из сиса...

МАТИ: Сачувај боже и саклони! И њега ти нудиш као младожењу?

АНАСТАСИЈА: Ма не, он није прилика. Али, старији син Гргур, тај је прави. Рано је турио

папучу у узенгију и потегао сабљу каљену камилјим изметом. Тај пара вреди.

МАТИ: Сад знам о коме говориш, Анастасија. Па том Гргуру не могу да се наперу крвавих хаљина.

АНАСТАСИЈА: Али је Гргуру отац из грофовске породице. Ма шта ти рекла, кир Аврам

Бранковић, његов отац, велики је господин и перчин му је ко коњски реп дебео.

МАТИ: Па тог се перчина ја и бојим. Ко је кир Аврам? Зна ли то ико? И какав је? Како да

дам дете у непознату кућу? А шапуће се о њима од Кавале до Земуна. И тај шапат не пролази узалуд.

АНАСТАСИЈА: Онда чекај. Не дај је било коме. А ја ћу развидети. Али, пази! Калина већ

има снове на два спрата! Немаш много времена.

II СЛИКА

Улица са барокним маловарошким кућама (Подунавље)

ПРВИ ДЕЧАК: Хоћемо ли се играти?

ДРУГИ ДЕЧАК: Чега?

ПРВИ ДЕЧАК: Хајде да мењамо гаће!

ДРУГИ ДЕЧАК: Хајде! *(Мењају гаће, у ствари огромне беле пеленгире широких ногавица.)*

ПРВИ ДЕЧАК: Е, сад ти кажи шта видиш гледајући из мојих гаћа?

ДРУГИ ДЕЧАК: Видим Цариград.

ПРВИ ДЕЧАК: Неће бити. Ја га нисам видео.

ДРУГИ ДЕЧАК: Е, па ја га видим.

ПРВИ ДЕЧАК: Шта видиш у Цариграду?

ДРУГИ ДЕЧАК: Видим кир Аврама Бранковића како нахрамљује улицом *(подражава га и обојица се смеју.)*

ПРВИ ДЕЧАК: И ја сам видео кир Аврама Бранковића, али уживо!

ДРУГИ ДЕЧАК: Стварно си га видео?

ПРВИ ДЕЧАК: Наравно. Водио ме отац у Ђулу и тамо сам га видео.

ДРУГИ ДЕЧАК: Па какав је? Да ли стварно може да поједе ноћ, као што причају?

ПРВИ ДЕЧАК: Ма јок. Он је још страшнији. Заиста ти кажем.

ДРУГИ ДЕЧАК: Како то страшнији?

ПРВИ ДЕЧАК: Кад хода поред стада оваца или крда бивола, марва чим га опази корача у месту.

III СЛИКА

(Цариград. Кула Бранковића. У њој иза пећи саграђене као мала црква лежи Вид и јечи. У

углу огроман дрвени мајмун са дугим споловилем. Аврам и Аверкије Скила припремају се за

убичајену вежбу сабљама. Дугу камиљу узду кир Аврам скида са седла које стоји дупке пуно

прапораца на сред собе као неки сто. Аврам добацује један крај узде Аверкију, а други крај

сам задржава у руци. Гасе светлост и остаје само кандило пред иконом. Полако намотавају

узду око лаката, приближавају се тако један другом и изненада насрну сабљама. Аврам

видно шепа. Када уђе госпођа Бранковић они обустављају вежбу, Аверкије пали светлост и

одлази, а кир Аврам не обраћајући пажњу на жену, прилази седлу као неком столу и пише; у

седло је уграђен и дивит са прибором за писање.) АВРАМ: (Бичем убија мухе на леђима.) Сада морам мало остати сам.

ГЋА БРАНКОВИЋ: *(Веома наочита лепа жена.)* Хоћеш опет да спаваш и опет да сањаш

своју сестру? Ону што ти даје у сну да береш сисе са ње као брескве? Погледај се, већ си сав

из својих снова исцурио у своју постељу. Завршићеш као овај наш син, иза пећи! *(Одлази.*

Улази Анастасија.)

АВРАМ: Јеси ли донела?

АНАСТАСИЈА: *(Вади нож и боцу црвеног винског сирћета.)* Све је ту. Да га пробудимо.

(Прилази постељи иза пећи и буди Аврамовог сина Вида пезушећи.) ВИД: *(Буди се.)* Ко из горке душе прокуне, услишиће се!

АНАСТАСИЈА: *(Грли га са прилично сензуалности.)* Слушај ме добро, мили мој! Узми овај

нож. О поноћи залиј га сирћетом из овог стакленцета. Кад наиђе Мора да те сиса, позови је

нек дође ујутро да јој позајмиш соли. Она томе не може одолети и доћи ће по со. Потом, чим

пристане, још ноћас, док је по теби и сиса те, убоди је у руку ножем умоченим у сирће. То је

све. Сад спавај. *(Анастасија и Бранковић одлазе. Избија поноћ, Вид залије нож сирћетом и*

гради се да спава. Улазе Мора закукуљена тако да се не може познати ко је, а за њом са

лучом у руци Анастасија. Мора — у ствари госпођа Бранковић, али се то не може видети, гледа у заспалог младића и плетенице јој се ко змије усправе. Разгрне прса младићу и почиње

га бесомучно сисати, он се не брани.) ВИД: Дођи ујутру да ти позајмим соли!

МОРА: Доћи ћу, слатки мој, доћи ћу, млеко ти је као мед медени, доћи ћу љубљени мој да

осолим млеко. *(У том је Вид удари у руку ножем умоченим у сирће; Мора крикне, Анастасија угаси луч и обе утекну.)* **IV**

СЛИКА

(Улази Бранковић, Вид седи на постељи иза црквице-пећи. Јутро. Чује се куцање на вратима.

Бранковић отвара, на прагу је госпођа Бранковић у пуној лепоти, али бледа ко креч.) ГОСПОЂА БРАНКОВИЋ: Дошла сам да узајмим мало соли. *(Бранковић јој пружи со и*

зграби је за руку, открије на њој рану од убода ножем и лизне.) БРАНКОВИЋ: *(Обраћа се Виду иза пећи.)* Твоја мати је дошла да узајми соли. А њена рана је

кисела. *(Вид крикне, а госпођа Бранковић побегне носећи со.)* Синове не треба правити са

женама. Треба их градити тако да немају матер. И да не морају дуго да расту. Тако, да одмах

буду готови за женидбу!... Уосталом, ствар се може проверити.

V СЛИКА

(Канцеларија аустријског лајтнанта, који говори српски са немачким нагласком. Анастасија

седи пред њиме заваљена у канабе.) АНАСТАСИЈА: И тако је у Цариграду кира Софија Бранковић рањена ножем. Син је ранио, господине лајтнанте! Рођени син!

ЛАЈТНАНТ: То ви кажете, а нас занима нешто друго, али хвала у сваком случају на

занимљивом извешћу. *(Из стола вади кесу с новцем, дуго пребира и пружа јој сребрник. Она*

му потури дубоко изрезану кошуљу и он јој мало изненађен тамо спусти пару. Она се

закикоће. Опажа се да је он помало феминизиран.)

АНАСТАСИЈА: Сада ја хоћу нешто од вас, господине лајтнанте. И добићете за то један

сребрник. *(Поднесе му свој изрез на кошуљи под нос и он отуда с два прста извади онај исти*

сребрник.)

ЛАЈТНАНТ: Ви ме изненађујете gnedige Freulein! Шта бисте хтели знати? *(Стрпа сребрник у*

џеп.)

АНАСТАСИЈА: Хоћемо да удамо једну дивну девојку из наше породице у дом Бранковића.

ЛАЈТНАНТ: Лепо, желим срећу младој Freulein... Калина? Nicht war? Она се, чини ми се, зове Калина?

АНАСТАСИЈА: Ви све знате, господине лајтнанте, па вас молим, кажите ми шта можете о

томе ко је кир Аврам Бранковић? Ко је он у ствари? Или боље, шта је он? Шта је

младожењин отац?

ЛАЈТНАНТ: *(Свечаним гласом и искривљеним језиком казује српску народну песму, очигледно поносан што је зна напамет.)*

Овде нама кажу

Старога властела

Кад у цркву иде
Жубори му брада,
Кад из цркве иде
Мирише му душа...

АНАСТАСИЈА: Нисам ја, господине лајтнанте, за то питала. То ми може сваки слепац крај цркве рећи. Кажите шта заправо ради кир Аврам?

ЛАЈТНАНТ: То није ваш посао, тиме се бави бечки двор. Али могу вам рећи шта се у народу чује о кир Авраму. То вам мирне душе могу рећи. Али, то можда и сами већ знате? Он мења жене, а чува увек исту љубавницу.

АНАСТАСИЈА: Господине лајтнанте, о кир Аврамовој љубавници ја знам више него ви.

Пређимо, дакле, на ствар.

ЛАЈТНАНТ: (*Пригне се и поверљиво јој говори.*) Кир Аврам није сам! Као млад човек 40 дана није се умио, потом је нагазио на вражију вечеру и постао што је постао. Он је Здухач!

АНАСТАСИЈА: (*Тргне се запрепашћено.*) Здухач! То је, дакле, кир Аврам! Тело спава, а дух лети као јато голубица, гони облаке, носи и односи град! А на сваком рамену по бич длаке...

ЛАЈТНАНТ: То не знам, али знам да припада здухачима другог табора, па је надбио у небеском боју Мустај бег Сабљака, који припада трећем табору здухача. У том окршају рањен је у ногу, па је морао да набави враног коња, султана свих коња, који рже у сну и такође је здухач. Идући у своје небеске бојеве он нам чува стоку, млеко и жита јашући душу свога коња претворену у сламку... Веле такође да се у Цариграду исповедио и одао да је здухач.

АНАСТАСИЈА: И сад после тога није више за здухача?

ЛАЈТНАНТ: Није.

АНАСТАСИЈА: Па шта је онда?

ЛАЈТНАНТ: Сада га чувају да га неко не окрене док спава главом где су ноге, јер се не би пробудио.

АНАСТАСИЈА: *(Весело.)* Тако дакле ствари стоје са кир Аврамом! Он је од оних што се потрбушке сахрањују. Па и није, све у свему, тако страшно као што сам мислила. И ваљда није наследно. *(Брзо се покупи и оде.)* ЛАЈТНАНТ: *(Гледа за њом.)* Жена без дупета ко село без цркве.

VI СЛИКА

(Цариград. Бранковић у својој радној соби. Свуда око њега књиге и спиралне степенице што воде до горњих полица библиотеке. Од земље гради малу људску сподобу, залива је из уста

водом да се на засуши. Одједном прекида рад и узима једну стару, дебелу књигу и листа је, кад нађе место, чита. Пред њиме је раскошан ћуп плав и златан.) БРАНКОВИЋ: "Ако током рада сукне црвена ватра из ћупа, оглед није успео. Ако севне плав

огањ, то је знак да је оглед успешан..." *(Склапа књигу, ставља сподобу од глине у ћуп и да би*

јој удахнуо живот говори четрдесети Псалм.) "Дуго чеках Господина и саже се к мени. И чу вику моју. И извади ме из јаме која бучи и из

глиба и постави на камен ноге моје и утврди стопе моје..." *(Зазвони три пута звоно у капели*

која је саграђена уз библиотеку, а Аврам штапом разбије ћуп у парампарчад. При томе

севне плави пламен. Помаља се Петкутин од блата. Нагло се раскрупњава и као иза сна

говори претварајући се у чаробно лепог нагог младића.)

ПЕТКУТИН: Када је први пут zazвонило звоно био сам у Индији. На друго звоно у Лајпцигу, а с трећим звоном дошао сам у своје тело. *(Стаје у свој величини пред Аврама који му сплете перчин и у њега задене глогову кашику.)* Како ми је име?

БРАНКОВИЋ: Име ти је Петкутин. *(Док говори облачи Петкутина у раскошно одело.)* Мораш живети брзо, сваки дан

сва четири годишња доба, да сустигнеш своје вршњаке.

Добићеш од тога жуљеве на мислима, мишићи сећања затегнуће ти се до пуцања, али мораш

брзо постати прави млади отмени господичић (*Љуби га у чело, и измакне се да га осмотри.*

Петкутин је одевен и изгледа сјајно у раскошној барокној одећи са огромним рукавима.) А

наћи ћемо ти и жену.

ПЕТКУТИН: Шта је то жена?

АВРАМ: Много ме питаш... Узми ову књигу. То је Питагора писао. Ово друго, што сам ја

читао док сам те дозвоао из ништавила, то је Библија. Узми их обе и читај једним оком једну, другим другу. И кад нађеш места која је Питагора узео из Библије, сазнаћеш шта је жена.

(Петкутин расклопи обе књиге и чита их истовремено, а Бранковић ставља омчу око врата

и улази у капелу која се назире сва у свећама у суседној одаји.

Моли се.) **VII СЛИКА**

Калинина кућа

АНАСТАСИЈА: *(Калининој мајци улазећи у кућу.)* Има много лепих и лоших вести. Ко со и

бибер! Прво лоше или прво лепе?

МАТИ: Прво бибер.

АНАСТАСИЈА: Млађи син кир Аврама Бранковића Вид престабио се на светога Киријака

ове године. Већ су га и сахранили. Други син, онај сабљаш, отишао опет у рат. И опет кржаве

хаљине шаљу у Цариград.

МАТИ: А сад лепе вести.

АНАСТАСИЈА: Кир Аврам је прексиноћ допутовао у нашу варош. Он има и трећег сина, или

посинка, ко ће га знати и ко зна с којом. Али, младић је таман пристао за женидбу. Наочит и

учеван. Потписује се брзо ко да хвата муву. И отмен: у рукавима му могу птице летети. До

сада га је кир Аврам крио, али сад му тражи невесту. И зато су овде. И он и младић.

МАТИ: Како му је име?

КАЛИНА: *(До сада је ћутала.)* Име му је Петкутин и већ сам га видела.

МАТИ: Где си га видела, побогу?

КАЛИНА: У нашој башти. Леп је и чека да га примимо. Довела га је тета Анастасија

(Петкутин куца алком на врата и улази блиставо одевен, с две капе, плавом и жутом, од

којих му је једна на глави, а друга за пасом. Петкутин и Калина стоје једно пред другим као

замађијани. Петкутин кине.) МАТИ: Наздравље!

ПЕТКУТИН: *(Клања се дубоко.)* У вашем врту госпо, добио сам цветну грозницу, сувише

лепо мирише цвеће. Нисам навикао.

КАЛИНА: *(Пружа му с полице мали ћуп с медом.)* Узмите мало меда и намажите нос. То

помаже *(сама му маже медом изнутра ноздрве.)* Ето, тако! Је ли боље, господичићу?

(Анастасија и мати стоје у чуду.) ПЕТКУТИН: Много боље *(Опет кине.)* **VIII СЛИКА**

Мати и папа Елеазар у одаји папа Елеазара

МАТИ: Преклињем вас, папа Елеазаре, ви сте били пријатељ мога покојног мужа, ви знате, ви ми можете дати савет уместо њега. Помозите!

ЕЛЕАЗАР: Савети су штетни и за онога ко даје и за онога коме се дају.

МАТИ: У име пријатељства између наших кућа, помозите! Просе нам Калину.

ЕЛЕАЗАР: За кога?

МАТИ: За трећег сина кир Аврама Бранковића.

ЕЛЕАЗАР: *(Ћути један тренутак.)* За Петкутина?

МАТИ: За Петкутина. Али ту има нешто што се крије од нас. Има нека страшна тајна. И не

могу да је докучим.

ЕЛЕАЗАР: Немојте се сувише бринути госпођо, и тајне остаре као и ми... Али, ја ћу вам

рећи. Петкутин нема мајке. Њега је кир Аврам начинио од блата, удахнуо му је живот
очитавши му четрдесети Псалм.

МАТИ: Ужас! И какво је то сада биће?

ЕЛЕАЗАР: Кир Аврам се потрудио да Петкутин у свему буде као људски створ. Удахнуо му

је много знања и много врлина, као и лепоту. Али, да би све било као у живих, отац је

удахнуо Петкутину у прса и заборав на рођење, тако да Петкутин сада више не зна ко је, не

зна да је од земље и да нема мајке. Удахнуо му је у прса, да би све било као у нас живих и

болест која као код свих нас води ка смрти. У Петкутиновом случају то је једна наоко наивна
и блага бољка.

МАТИ: Која, за име света?

ЕЛЕАЗАР: Цветна грозница

МАТИ: Зато он кија од цвећа! Па чему све то папа Елеазаре, кажите ми, преклињем вас! Шта је то?

ЕЛЕАЗАР: То је генетички инжењеринг.

МАТИ: Шта рекосте?

ЕЛЕАЗАР: То је сазнање велике тајне, приближавање заветном циљу. И сад знамо од чега је

човек саздан, али нису нам познате све појединости док не склопимо мозаик живота. Желимо

да сазнамо од чега је састављена жива ћелија и потом да је сами вештачки склопимо.

Открили смо тек врх леденог брега званог живот. Велике наде полажемо у истраживање

људске наследне шифре и читања кода живота.

МАТИ: Ништа не разумем папа Елеазаре. О чему ви говорите?

ЕЛЕАЗАР: О секвенцирању људског генома. То до сада никоме није успело, сем Богу. Ако се

покаже кир Аврамов оглед са Петкутином успешан, знаћемо да је структура људског генома

3+1+3!

МАТИ: Па кад већ имамо живот од Бога дат, шта ће нам тај други, живот без мајке? Чему то служи?

ЕЛЕАЗАР: Да се створе модели огледног живота за разне људске бољке, да се оствари лечење генима. Сваки ген може да се пресади у било коју биљку или животињу, чак и у воду и створи оно што се жели.

МАТИ: А шта се жели?

ЕЛЕАЗАР: Хтели бисмо да изменимо многе наше заблуде, морална схватања, поимање живота. Мораћемо да схватимо да смо сами у свемиру и то ћемо сазнање користити добро или лоше. Мораћемо да се договоримо којим ће путем човечанство кренути. Вероватно ћемо се приближити схватању живота уопште у универзуму... Или другим речима, ми смо у трагању за прачовеком Адамом, чија су душа и тело велики као континент, цела једна држава састављена од свих снова сањаних од првог човека и жене до данас. Преко њега надамо се да ћемо се вратити свом статусу пре пада у грех и пре изгона из раја, времену када је Адам још био на узлазној лествици небеских сила.

МАТИ: *(Снуждено.)* Знам, читала сам Хазарски речник. Али шта ја да учиним са својим дететом?

ЕЛЕАЗАР: Ми никада не одлучујемо шта ће бити са нашом децом.

IX СЛИКА

(Мост, на њему клупа, под мостом љуљашка. Све завејано, на небу блиста диван срп месеца..)

КАЛИНА: *(Дотрчи задихана и пољуби Петкутина који чека.)* Мати ме је задржала. Морала сам чекати док не оде. Сада је код очевог старог пријатеља, папа Елеазара, па сам улучила

прилику да се искрадем. Морам се вратити пре но што се она врати. Јеси ли ме дуго чекао?

ПЕТКУТИН: Негде на обали јужних мора, где су звезде најдаље од својих слика, путници с

неког брода појели су огромну корњачу. После пет стотина година њену љуштуру нашао је

на истој обали неки морнар и склонио се у њу да преноћи. Ујутру, испаван и весео протнуо је

кроз отворе оклопа руке, ноге и главу и спустио се у море у тој игри са самим собом.

Корњачин оклоп после пола миленије опет одзвања од удара једног срца и опет уме да плива.

Тако твоје срце одзвања у мени.

КАЛИНА: Не говори тако. Хвата ме језа од тих речи. *(Петкутин огрће Калину својим*

огртачем од крзна.) Откуда љубав, Петкутине? Откуда та врхунска ствар, радост и згуснута

снага која се прелила из мене у тебе и из тебе у мене? Откуда тако нешто у животу човека?

ПЕТКУТИН: Човек живи у времену. Али покатад вечност кане у његов живот и прекине

ток времена. И то човек назива испуњењем или зачећем, а то је у ствари стављање људског

бића за тренутак у службу вечности.

КАЛИНА: Али та вечност стално се мења. Погледај нас, најпре то почиње благо и нежно, а

затим све јаче и луђе...

ПЕТКУТИН: Потом досеже врхунац да се полако удаљи од нас, јер нас то вечност опет

препушта нашем бедном времену. То је као изгон из Раја.

(Љубавна сцена. Калина седа на љуљашку, Петкутин јој прилази и лагано је љуља; њене ноге

провирују с обе стране његове прилике. Када дође до врхунца он је подиже с љуљашке и

носи, још увек у њој, ходајући као заслепљен. У том часу срп месеца прође испод моста.

Када се стишају, седну на клупу. Изгледају као да су заиста изгнани из Раја.) На оној љуљашци толико си желела да будем неко други да си ме претворила у неког другог

у часу када сам бацао мљеч и када нисам могао да се браним. За тих неколико тренутака

стварно сам био неко други. Кажи ми ко сам био?

КАЛИНА: Био си човек.

ПЕТКУТИН: Било је одвратно бити неко други. А ти за то време ниси била друга, она, коју

волим и која мене воли. Напротив, била си она права.

(Почеше се по колелу.)

КАЛИНА: Како би ти хтео да се осећамо после изгона из Раја? После ватрене љубави, ти се

чешеш. Зар истина сврби?

ПЕТКУТИН: *(Збуњен.)* Не, али често ме сврби колелно.

КАЛИНА: Надам се да знаш шта значи када сврби колелно?

ПЕТКУТИН: Немам појма.

КАЛИНА: Зато што не читаш довољно.

ПЕТКУТИН: Шта не читам?

КАЛИНА: Оно што твоји нокти исписују на колелу док се чешеш. Јер, кроз твој свраб теби

се у ствари јавља твоја смрт. То је као нека врста преписке са смрћу, то чешање.

ПЕТКУТИН: *(Кинел и одмах га засврби колелно. Почеше се.)*

КАЛИНА: Ето видиш, твоја смрт љубоморна је чак и на твоју кијавицу! Да видимо. *(Загрће*

Петкутинову доламу и сриче читајући му с колелна запис ноктом.) "Un bonheur formidable (egallement comme malfortune) nous font vieillir avant la date".

Гле, она ти пише на француском! Каже: "Велика, беспримерна срећа као и несрећа чине да прерано остаримо!"

ПЕТКУТИН: Ето, открила нам је једну тајну.

КАЛИНА: Врага нам је открила тајну. То сам све ја измислила да те утешим.

ПЕТКУТИН: *(Покрива колелно.)* Зато ћу ти ја открити једну праву тајну. Једну страшну тајну

која није измишљена као твоја.

КАЛИНА: О коме говори твоја тајна?

ПЕТКУТИН: О мени. О мени и о мом оцу. Ако ми је отац.

КАЛИНА: Не, нећеш ми открити тајну. Страшну тајну о себи и свом оцу.

ПЕТКУТИН: Није ти стало да чујеш? Зашто?

КАЛИНА: Зато што ти ту страшну тајну о себи не знаш. Нико не зна страшну тајну о себи.

Па је не може ни другима открити.

ПЕТКУТИН: Али ја је слутим.

КАЛИНА: Наравно да је слудиш, али је не знаш. Ти не можеш знати о себи чак ни оно што ја

знам о теби. На пример, ја повремено видим како мењаш боју сопствене косе, али тога ниси

свестан. То видим ја, а не ти. Уосталом, и ја бих ти понешто могла рећи о себи. Могла бих, на пример, рећи следеће: "Мој завичај је тишина, моја храна ћутање. Седим у своме имену

као веслач у чамцу. Не могу да заспим колико те мрзим. Зато, што ти немаш смрт као што ја

имам!"... Али, ћутим и не казујем ти то... Јер те волим и волећу те заувек и дан више.

ПЕТКУТИН: Онда ћу ти рећи нешто друго, што није тајна. Мој отац и ја доћи ћемо да те

просимо.

X СЛИКА

(Калинина кућа. Калина је сама. Свира у свој инструмент виола да гамба. Нагло прекида

свирку загрли глазбало и стегне коленима.) КАЛИНА: Мили мој, мили мој! Волела бих, страшно бих волела... Да ли бих волела, или не

бих волела? Хоћу те, нећу те? Шта ћу ти, шта ћеш ми? *(Узме црвенило за усне и обоји њиме*

дупље ушних шкољки.)

ЛАЈТНАНТ: *(Провири на врата и уђе у одају попевајући с немачким нагласком.)* Под оном, под оном гором зеленом

Врани се коњи играју,

Сребрна седла ломљају,

Злаћене узде кидају,
Далек се путу надају,
Да просе лепу Калину...

(Поклони се Калини и одједном се укочи.) Шта је то? Вама се по кући повампирили мириси!

Рђав знак! Како онда, госпођице да клепнеш ушима и да пристанеш на све што нуде? *(Улазе у одају најпре домаћице, мати и Анастасија, које су дочекале просце, а затим Аврам*

Бранковић и Петкутин свечано надодољени. Сви седају.)

ЛАЈТНАНТ: Каква лепа прилика и како дивне званице! Човеку од службе је част да буде у

оваквоме дому и с таквим светом... Но, ашчија, чорбу дели, а Бог срећу... *(Одједном прекине*

у по речи јер у одаји се сви некако чудно држе и влада неуобичајено ћутање.) МАТИ: *(Да ублажи напетост.)* Као да пролете анђео. Сви смо замукли.

АНАСТАСИЈА: *(Нагло прекида ћутање и одлучно говори.)* Калина, ово је последњи час да

кажем. Немој се удавати за кир Аврамовог сина! Он није чист. На њему су мађије. Он није од

људског соја. Понедељком увече уместо наредног он узима неки други свој дан из

будућности и употреби га ујутру уместо уторка. Када дође до узетог дана, он на томе месту

употребљава прескочени уторник и тако наравњује збир. Али, пази, у таквим приликама

шавови између дана не належу како треба, јављају се страшне ране у времену, које могу

прогутати живо чељаде... Тебе ће прву прогутати!

КАЛИНА: Петкутине, је ли то истина?

ПЕТКУТИН: Сада то први пут чујем.

КАЛИНА: Е, па онда тетка Анастасија да вам ја нешто кажем. На неки начин то што сте

рекли, истина је. Али је истина за све нас. Наши дани настају тако, што наш први дан, као

јаје из којег ће се излећи пиле, носи и храни и најзад доноси на свет тридесети дан нашег

живота. Други дан нашег живота зачиње и носи следећи, тридесет и први дан и тако даље, све док се из једног јајета не излегне мртво пиле...

АНАСТАСИЈА: Остави се прича, Калина, ја говорим о твојој судбини и будућности, а ти ме питаш који је дан данас.

КАЛИНА: Тетка Анастасија, који је дан данас у Старој Пазови?

АНАСТАСИЈА: Четвртак, а то значи да је у Новој Пазови петак, пазарни дан. Можемо и тако

да разговарамо, али погледај овде стоји твој просац и о теби и њему је реч.

КАЛИНА: Знам, тетка Анастасија да волите да сисате младиће. Да ли се бојите за мене или за Петкутина?

МАТИ: Калина, преклињем те не шали се више! Папас Елеазар, стари пријатељ твога оца, све ми је рекао. Петкутин је начињен од земље! Он није живо биће као ми други!

ПЕТКУТИН: Оче, је ли ово истина?

АВРАМ: Истина је само један трик.

МАТИ: А где му је онда матер? Какав је то човек који нема матере?

КАЛИНА: Не бој се, мајчице, имам ја матер за обоје. Не бој се, пре ћу ја Петкутину нанети зло него он мени.

МАТИ: Кћери, играш се главом. И главом свог потомства. Ко ће вам бити деца?

КАЛИНА: Ниси ни ти знала ко ће ти бити кћи. И зато слушај, чујте и ви, тетка Анастасија.

Чујте ме. Кир Аврам је Петкутина тако добро начинио од глине, да је обмануо све.

(Петкутин крикне, лајтнант посегне за оружјем и полако почиње да се приближава

Петкутину стежући сабљу.) Сетите се како сте Петкутина прихватиле као род рођени у овој

истој кући! И мене је обмануо. Заљубила сам се. Безумно. И још сам заљубљена у то, ма шта

то било. Дакле, обмануо је живе. *(Лајтнант се прикучио сасвим уз Петкутина, али уместо*

да нешто предузме војнички, омирише га и у заносу гледајући га заљубљено каже.) ЛАЈТНАНТ: Људе је лако обманути... *(Тргне се из заноса.)* Људи су лаковерни.

КАЛИНА: Да, људи су лаковерни и зато та провера с људима кир Авраму није довољна. Он

хоће још једном да провери Петкутина. Хоће да утврди непобитно да ли је његово дело, његов син, или већ шта год он био, да ли је Петкутин тако савршено људскоме створу налик, да може да обмане и мртве.

МАТИ: Сад знам Калина, зашто сам те се бојала још док си ми на сиси била! Кад год

поразговарам с тобом, дете моје, осетим после потребу да се добро умијем. Како мислиш, боже ме сачувај, да обмане и мртве? Откад се мртви могу обмањивати?

КАЛИНА: Када после свадбе пођемо на уобичајено место за излет, у оно древно позориште

са седиштима од камена, тамо ће бити прилике да се Петкутин суочи и са мртвима. И тек

тада ће се видети је ли оглед кир Аврама Бранковића с Петкутином потпуно успео или не. И

тек тада ћу ја знати је ли мој муж као сва друга људска бића. Је ли мој муж човек или није.

ПЕТКУТИН: Оче, шта то Калина говори?

АВРАМ: Откуд знаш све то, кћери?

КАЛИНА: Љубав све види. И све зна.

МАТИ: Нећеш ваљда с њим ићи тамо? Помисли само, од кад си, помисли само, више никад!

Ако страдаш, никад више Калине! Од тебе ће само душа остати. А Петкутина може отац кад год хоће опет да начини од блата!

АВРАМ: Наравно да могу. То може свако ко уме. Али не уме свако ко може.

МАТИ: Ето видиш, Калина!

КАЛИНА: Мама, ти знаш да будућност није вода.

БРАНКОВИЋ: *(Калини.)* Хоћеш ли кћери, да ми постанеш снаја?

КАЛИНА: Ја ћу постати највећа грешка у вашем животу, кир Авраме.

МАТИ: Петкутине, преклињем вас, изјасните се, сада све знате, све вам је јасно, зар ћете унесрећити Калину? Зар не можете да је поштедите од тог страшног дана? Имате ли душу?

АНАСТАСИЈА: Нема!

ПЕТКУТИН: *(Узима Калинину руку и њој се обраћа.)* Испод небеског полутара расте

огромни отровни вргањ и на његовој капи претварајући његову кужну крв у сласт, расту мале

печурке. Јелени у том крају воле да обнове мужјачку снагу пасући с отровног вргња јестиву

печурку. Они који нису довољно пажљиви и загризу сувише дубоко, захватају заједно с

печурком и вргањ и умиру отровани. Сваке вечери када те пољубим ја помислим: сасвим је

природно да ћу једном угристи сувише дубоко...

ЛАЈТНАНТ: *(Обрадује се.)* Погледај војно, погледај

Је ли ти слика прилика;

Ако ти није прилика,

Уседни коња па бежи...

Дакле, поштоване госпође, дужност ме зове. Хоће ли бити веридбе или не?

ПЕТКУТИН: То ће одлучити Калина.

(Калина полако задуже сукњу, обнажује ногу, изува ципелу и пружа Петкутину прсте ноге.

Он вади из зарукавља крупан блистав прстен. Тај прстен Петкутин ставља Калини на прст

ноге и тако обавља веридбу. Калинина мати крикне.) **XI**

СЛИКА

(Балетска тачка или пантомима свадбе Петкутина и Калине. Подробно урађена према

свадбама Срба како се оне одржавају у народу. Видети Рјечник Вука Стефановића

Караџића и етнографске речнике.) XII СЛИКА

(Антички театар полуразрушен и зарастао у биље и коров. На седиштима се још виде

уклесана имена негдашњих гледалаца. Улазе Петкутин и Калина. Акустика је појачана.) КАЛИНА: Ужасно сам гладна. Хоћемо ли да спремимо нешто за јело?

ПЕТКУТИН: Овде за ватру има само бивоље балеге. (Скупља балегу на гомилу.) КАЛИНА: Смрдеће печурке.

ПЕТКУТИН: Неће, ватру треба посолити (Вади со из џепа и соли ватру.), а печурке ћемо

опрати вином. (Пере их.) КАЛИНА: (Док Петкутин послује око ватре и пече печурке и крвавице и касније седне на једно од седишта надгледајући обед, Калина излази на средину сцене и говори свечаним гласом.)

Кад увече уснимо, ми се сви претварамо у глумце и одлазимо увек на другу позорницу да

одиграмо своју улогу. А дању? Дању на јави ту улогу учимо. Понекад, не научимо је како

ваља и онда не смемо да се на позорници појавимо и кријемо се иза других глумаца који

боље знају своје речи и кораке за тај пут... А ти, ти си онај који долази у позориште да види

нашу представу, а не да глуми. Нека твоје око падне на мене у часу када будем добро

увежбана, јер нико није свих седам дана у недељи ни мудар ни леп.

ПЕТКУТИН: (Кине и сто двадесет одјека, са свих 120 седишта древног театра кине за њим.)

КАЛИНА: (Тапше.) Браво! (Смеју се обоје и загрле. Он је пољуби и 120 гласова мртвих

гледалаца љуби се у одјеку гласније од њиховог пољупца.)

ПЕТКУТИН: (Обазире се.) Ови се не шале. Прате нам сваки покрет. Овде се осећам

прилично усамљен, као да сам биљка, или животиња или просто вода; помало се плашим

људи. Живих и мртвих подједнако. И једино ме ти, Калина, везујеш за људски сој. Зар нису

биљке, животиње и воде заслужиле бољу судбину на Земљи од оне коју им спремате ви, људи? Као и ја, боје се и они од вас. Овде бих волео да видим ону божићну игру која се зове

Вертеп. Знаш ли ту представу са јагњетом, јабуком и реком?

(Калина поставља обед на великом четвртастом камену у средини театра, а Петкутин

сриче имена гледалаца уклесана у седишта.) ПЕТКУТИН: Caius Veronius Aet... Sextus Clodius Cai filius... Publila tribu... Sorto Servilio...

Veturio Aeia...

КАЛИНА: Не дозивај мртве! Не дозивај их, доћи ће! Њихова жеђ је расла две хиљаде година!

Пссст! *(Сви мртви у гледалишту вичу у одјеку Пссст!).* Они су жудни наше топле крви. Боље

их даруј. Подај им по пару да се искупимо и умилостивимо их. *(Петкутин ставља на камени*

сто пет пара из зарукавља.) ПЕТКУТИН: *(Броји паре.)* Један, два, три, четири, пет!... Сада ћу исећи крвавице и обед

може почети *(Петкутин вади нож из корица и кад хоће да исече крвавице кине и пореже*

прст. Његова крв падне у ватру и зацврчи.) КАЛИНА: *(Крикне.)* Порезао си се!

(У том часу 120 мртвих душа ступи се на њих из гледалишта са циком и урлањем.

Петкутин потегне мач да заштити Калину, али они су брзи као бол и Калину растржу на

његове очи чупајући јој комад по комад меса, све док се њени крици не претворе у исте

онакве крике какве испуштају мртви око њих и све док се и она сама не прикључи

прождирању још непоједених делова сопственог тела. Потом настаје тишина. Петкутин

блуди по сцени потпуно изгубљен. После дужег времена неко невидљив подиже Калинин црвени огртач са земље и огрће се њиме. Празни огртач прилази и ословљава га Калининим гласом.)

КАЛИНИНА СЕН: Дођи!

ПЕТКУТИН: *(Обрадован јер јој препознаје глас загрли је, али на дну гласа не види ништа до пурпурну поставу плашта.)* Чини ми се да се пре хиљаду година догодила овде нека ужасна

ствар. Неко је био растргнут и прождеран. Крв још увек лежи по земљи. Не знам да ли се то стварно догодило, или не, и када? Кога су појели? Мене, или тебе?

КАЛИНИНА СЕН: *(Невидљива у црвеном плашту.)* Не бој се! Није ти се ништа десило, нису тебе растргли. И било је малочас, а не пре хиљаду година.

ПЕТКУТИН: Али, Калина, ја те не видим, ко је од нас двоје мртав?

КАЛИНИНА СЕН: Не видиш ме, господичићу зато што живи не могу видети мртве. Само ми можеш чути глас. Што се мене пак тиче, ја не знам ко си ти и не могу те познати док не окусим кап твоје крви. Али те видим, умири се, лепо те видим. И знам да си жив.

ПЕТКУТИН: Калина, то сам ја, твој муж, твој Петкутин који те воли, зар ме не познајеш?

Малочас, ако је то било малочас, љубила си ме.

КАЛИНИНА СЕН: Каква је разлика малочас или пре хиљаду година, сада када је овако, како је?

(На те речи Петкутин потегне нож, приближи руку месту за које мисли да садржи

невидљиве усне његове жене и пореже се снажним покретом. Крв шикне, али не падне на

врели камен јер је Калина дочека уснама. Крикне препознавши Петкутина.) КАЛИНИНА СЕН: То си ти, љубави моја.

Петкутине!

(Растрже Петкутина као стрвину пијући жудно његову крв док са камених седишта навиру

ка њима остале сени мртвих.) **ПОСЛАСТИЦЕ**

Ушећерено цвеће

Лица:

Продавац

Дечак

Кокошка

Петкутин

Калина

(Дешава се почетком XX века. Идилчна улица, фењер на плин, промиче снег. Мајушне

радњице у којима се пали светлост. На једном прозору дуге женске гаће од чипке

раскорачене уместо завесе. У углу позорнице се види унутрашњост једне продавнице

инструмената. За столом седе Продавац и Дечак. Дечак сриче штиво из Библије која лежи

раскупусана пред њим. У углу на једној капи кокош се спрема да снесе јаје. Све је веома

заслађено, помало кич. Петкутин се појављује у костиму раног XX века, али има две берете, једну плаву на глави и једну жуту за појасом.) ДЕЧАК: *(Сриче из Библије.)* "Двадесет. И опет рече чиме ћу упоредити царство Божије?"

Двадесет један. Оно је слично квасцу који је жена узела и помешала у три сата брашна.

Двадесет два..."

ПРОДАВАЦ: *(Он заноси на мађарски.)* Добро, доста је било. Сад узми мало да читаш

псалме. Да ли знаш где си стао прошли пут?

ДЕЧАК: *(Окреће листове, налази и чита 40. Псалм.)* "Дуго чеках Господина и саже се к

мени. И чу вику моју. И извади ме из јаме која бучи и из глиба и постави на камен ноге моје

и утврди стопе моје..."

(Напољу утом три пута зазвони на цркви.) ПЕТКУТИН: *(Куца и улази.)* На први удар био сам у Индији, на други у Лајпцигу, а на трећи

дошао сам опет у своје тело... *(Обраћа се Продавцу и Дечаку.)*
Добро вече!

ДЕЧАК: Добро вече. *(Нетремице гледа Петкутина.)*

ПРОДАВАЦ: Да нисте погрешили радњу? Крзнар је до мене. Увек погрешно уђу. Овамо

нико није ушао већ седам дана сем грешком.

ПЕТКУТИН: Имате ли неко мало виолончело за једну младу госпођицу... Ако није сувише скупо?

ПРОДАВАЦ: *(Дечака испрати иза преграде не обраћајући више пажњу на Петкутина.)*

Утом кокош устаје с капе и кокодаче јављајући да је снела јаје. Продавац брижљиво узима

јаје из капе, нешто бележи на њему и ставља га у фиоку.)

Шта ће вам чело? Имате плоче, радио. А чело, знате ли шта је чело? Одавде до Дунава да узорете, посејете и пожњете, сваке године. Толико треба орати једно мало виолончело ево овим, господине! *(Показује гудало*

заденуто за појас ко да је сабља.) Коме то треба? Купите нешто друго, купите јој велосипед

или пса... Идите, господине, тражите неку другу срећу за своју девојчицу. Ова срећа сувише

је тешка за њу. И задоцнела срећа... Колико јој је година?

(Ишчезава иза завесе и пресвлачи се да изађе.) ПЕТКУТИН: *(Збуњено.)* Петнаест.

ПРОДАВАЦ: *(Трза се на тај број. Излази и бира једно чело.)*
Узмите ово, дрво је старије од

вас и од мене заједно. И лак је добар... Уосталом слушајте! *(Превлачи прстом преко жица.)* Чујете? Свака жица садржи све остале. Али, да би се то чуло, морају се слушати четири

различите ствари одједном, а ми смо лењи за то... Чујете? Или не чујете?... Четросто педесет хиљада.

ПЕТКУТИН: *(Радосно.)* Узимам!

ПРОДАВАЦ: Како то узимате? Е, мој господине, зар се тако купује једно глазбало? Нећете пробати? *(Петкутин тражи по радњи нешто сем оне капе на шта би сео.)* Не знате како без столице? Пловка седи на води, а ви ни на сувом не знате где бисте? Не знате? *(Извлачи једну фиоку и седне на њен угао.)* Овако! *(Устаје и пружа Петкутину инструмент. Петкутин узима, седа на угао фиоке и одлично свира Де Фаљу.)* Да замотам?

ПЕТКУТИН: Да. *(Маша се за новчаник.)* ПРОДАВАЦ: Пет стотина хиљада, молим.

ПЕТКУТИН: *(Скамењен.)* Зар нисте рекли четири стотине педесет хиљада?

ПРОДАВАЦ: Наравно да сам рекао. Али то је за чело. Остатак је за гудало. Или не узимате

гудало? Не треба вам гудало? А ја сам мислио да уз гусле иде и прегудница... *(Вади из омота*

гудало и враћа га у излог.) ПЕТКУТИН: *(Најзад се прене као из сна.)* Ја сам у ствари заборавио на гудало. И немам

новаца да купим и гудало. А чело без гудала... Просудите сами...

ПРОДАВАЦ: *(Навлачи капут.)* Господине, ја немам времена да чекам док ви зарадите за

гудало. Утолико пре, што ви то све до сада нисте зарадили. Боље да ви чекате него ја.

(Отвара излазна врата, потом застаје.) Да се нагодимо? Гудало ћете узети на отплату.

ПЕТКУТИН: Шалите се? *(Хоће да изађе из радње.)* ПРОДАВАЦ: Не, не шалим се. Предлажем озбиљну нагодбу. Не морате прихватити, али чујте!

ПЕТКУТИН: Да чујем.

ПРОДАВАЦ: Купићете од мене уз гудало и јаје.

ПЕТКУТИН: Јаје?

ПРОДАВАЦ: Да, малочас сте видели јаје које је снела моја кокош. О том је реч *(Вади из*

фиоке јаје.) Даћете ми за њега колико за гудало с роком отплате од две године.

ПЕТКУТИН: Како сте рекли? Да ваша кокош не носи златна јаја?

ПРОДАВАЦ: Моја кокош не носи златна јаја, али носи нешто што ви и ја, мој господине, не

можемо да снесемо. Свако јутро снесе по неки петак или уторник. Ово данашње јаје, садржи

један четвртак уместо жуманцета. Сутрашње ће садржавати среду. Из њега уместо пилета

испилиће се један дан живота његовог власника.

ПЕТКУТИН: Какав живот!

ПРОДАВАЦ: Јаја, дакле, нису златна, али су времешна. Још вам их јефтино нудим. У овом

јајету господине, један је дан вашег живота. Затворен као пиле и од вас зависи хоће ли се

испилити или не.

ПЕТКУТИН: Када бих и поверовао у вашу причу, зашто бих куповао дан који већ имам?

ПРОДАВАЦ: Како, господине, не умете да мислите? Како не умете да мислите? Зар мислите

ушима? Па сви наши проблеми на овом свету произлазе из чињенице да не можемо

прескочити оне најгоре дане. У том и јесте ствар! С мојим јајетом у џепу ви сте обезбеђени

од недаћа. Када опазите да је дан који наступа сувише црн, разлупајте лепо своје јаје и

избегнућете све непријатности. На крају, додуше, имаћете један дан живота мање, али ћете

зато моћи да испечете од тог ружног дана лепу кајгану.

ПЕТКУТИН: Ако ваше јаје доиста има ту вредност, зашто га не задржите за себе?

ПРОДАВАЦ: Господин се шали? Шта мислите, колико јаја већ имам од ове кокоши? Шта

мислите колико својих дана човек може да разлупа да би био срећан? Хиљаду? Две хиљаде?

Пет хиљада? Ја имам колико хоћете јаја, али не и дана. Уосталом, као свим јајима и овима је

век ограничен. И ова постану после извесног времена мућкови и неупотребљива су. Зато их, пре но што изгубе дејство, продајем, мој господине. А ви немате шта да бирате. Даћете ми потврду на зајам, па квит!

(На цедуљи најврља нешто.)

ПЕТКУТИН: Знате шта, мени лично ваше јаје није потребно. Али, реците, може ли ваше јаје

да поштеди црног петка цео један народ?

ПРОДАВАЦ: Наравно да може, треба само јаје разбићи са тупље стране. Али у том случају

пропустили сте могућност да јаје сами искористите. *(Пружа цедуљу Петкутину, овај*

потписује на колону, Продавац спакује чело са гудалом и умота јаје, па излазе на завејану

улицу. При изласку Продавац још једном задржи Петкутина да му придржи врата док

закључава радњу. Потом без речи продужава на своју страну и тек на углу се осврне и

дода.) Имајте на уму, датум исписан оловком на јајету, то је рок употребе!

ПЕТКУТИН: То ме не занима. Дан који хоћу да избришем није уопште у будућности. Он је у

прошлости. И то дубокој. Надам се да ваше јаје, ово које сам узео на вересију, може да делује

и унатраг, на прошлост?

ПРОДАВАЦ: *(Заинтересован, враћа се.)* То ме још ни један купац није питао. Мислите да

неки неугодан дан из своје прошлости накнадно избришете и уклоните?

ПЕТКУТИН: Да, управо на то мислим. Имао сам један такав дан па бих хтео да га уклоним.

ПРОДАВАЦ: Занимљиво... Наравно да јаје може и то учинити, али људи се обично више

боје будућности него прошлости.

ПЕТКУТИН: Е, видите то није мој случај. Уклањањем тог дана из прошлости могла би остати у животу особа коју сам много волео и волим још увек. Особа за коју купујем ово чело.

ПРОДАВАЦ: Пошто како видим, идемо у истом правцу (*крене са Петкутином неколико корачају.*) испричајте ми ту занимљиву згоду за коју бисте волели да вам је живот није унео у биографију. Кажете, то је било врло давно?

ПЕТКУТИН: Да. Ако хоћете тачно, било је то 17. априла 1688. године усред једног античког театра на Дунаву... (*Продавац претрашено одмагли. Петкутин остаје сам на завејаној улици под светиљком, о коју разбије јаје.*) Ах, боже мој, глава! Моја глава! Како боли. Пући

ће! (*Пада у снег. Из таме се истог часа помаља црвени Калинин огртач, онај исти који је она носила у XVII веку у античком позоришту. Огртач стоји неодлучно у таму пред*

Петкутином. Петкутин полако подиже главу и препознаје Калину.) Калина, то сам ја, твој

муж, Петкутин! Зар ме не познајеш? (*Пружа јој запаковани инструмент.*) КАЛИНА: То си ти, љубави моја! Петкутине! (*Падају једно другом у загрљај.*) ПЕТКУТИН: Душо моја, душо моја! Најзад сам те нашао. Остаћемо заједно заувек и дан више.

КАЛИНА: "Шта, зар на Велики четвртак?" (*Обоје прасну у смех. Калина ускочи лицем у лице на Петкутина, с обе стране његовог струка вире њене ноге и он је однесе у љубавној игри.*) **Горка кафа**

Лица:

Калина (најпре као сен, а затим оживљена) Кир Аврам Бранковић

Први каменорезац:

Други каменорезац

Паша

Масуди

Коен (спава у шатору)

Дешава се у XVII веку у античком театру близу Дунава.

(У првом плану два надгробна споменика — Калини и Петкутину Два каменоресца при светлости фењера уклесују имена у споменик.) I

КАМЕНОРЕЗАЦ: Ти си ми остао дужан једно слово. И то женско! Сад би могао да ми

помогнеш и вратиш дуг.

II КАМЕНОРЕЗАЦ: Хоћу. Више волим женска него мушка слова. А и иначе, брате, волим женско. Умрећу, а нећу прежалити што сваки дан нисам имао женског хлеба да умесим

(Прилази Калинином споменику.) Које је то слово, дедер, да свршимо.

I КАМЕНОРЕЗАЦ: Слово А на крају имена Калина. *(Раде.)* *(Појављује се у црвеном огртачу Калинина сен.)* КАЛИНА: Пробудисмо се чим живота неста

У један живот што не беше нам дат

Из покрета изишли ко из честа, Запрепашћени сред познатих места

Младим месом нахранисмо им сат

Заточени чим пијанство преста

Бацисмо кости неким новим псима

И језик нови зна нам сата бат.

Починусмо на својим гробовима, Звуке из траве не чусмо ушима

Више но уши наше беше влат.

I КАМЕНОРЕЗАЦ: Ено неке жене. Нешто мрмља. У ово доба то нису чиста посла. Шта ће сама крај гробова?

II КАМЕНОРЕЗАЦ: Ја се не бојим од женског соја. Ова је једну цркву открила а другу не покрила.

КАЛИНА: *(Тоном XX века.)* Ђао момци!

I КАМЕНОРЕЗАЦ: Добра вам срећа, госпо.

КАЛИНА: Ко ту лежи?

I КАМЕНОРЕЗАЦ: Госпа Калина. А да ли лежи или стоји, то ћете ви, госпо, боље знати од нас убогих.

II КАМЕНОРЕЗАЦ: Била је, кажу млада и лепа. Ко добра ливада. Да на њу женско падне и оно био је обременило, а некмоли ми мушки, којимно се то очас омакне.

КАЛИНА: Па зашто је пандркнула млада и лепа?

II КАМЕНОРЕЗАЦ: На очи њеног вереника растргли је мртви. А тако јој и треба када се

смуцала ноћу по позориштима. Као ти. Ако тражиш мушко, нашла си! *(Прилази Калини.*

Калина одједном почиње да пева Beatles-е "Yesterday". Каменоресци побегну главом без

обзира. Појављује се из мрака кир Аврам Бранковић.) АВРАМ: Звала си ме?

КАЛИНА: Наравно. Ја сам највећа грешка твог живота.

АВРАМ: Хоћеш да се осветиш? *(Опажа се да је у страху.)*

КАЛИНА: Не, хоћу да мало тргујемо. Хоћу да ти продам своју смрт.

АВРАМ: *(Савлађује страх.)* Где је ту моја корист?

КАЛИНА: Моју смрт знаш, а своју не. Да их заменимо? Твоја може бити гора од моје.

АВРАМ: А може и боља.

КАЛИНА: Не може бити боља. Ја већ знам како ћеш умрети и ти добро знаш да ја то знам.

Дакле, хоћеш или нећеш?

АВРАМ: Хоћу да знам како ћу и када умрети, али нећу да купим твоју смрт. Мени је моја

добра. Каква је таква је, друга ми не треба.

КАЛИНА: Добро. Пођи за мном. *(Прилазе шатору који је у тами испред театра.)* Сада ћеш

чути како ћеш умрети. То ће бити 1689. у једној битци код Кладова између Аустријанаца и

Срба с једне и Турака с друге стране. *(Калина размиче покривач шатора и указује се*

пространа саговима застрвена унутрашњост. На једној простирци спава Коен. Масуди и паша разговарају седећи на јастуцима.) Познајеш ли неког од ових унутра?

АВРАМ: Познајем оног млађег. То је мој собар Масуди.

(Калина да знак Бранковићу да ћути. Они у шатору почињу разговор.) ПАША: Кажеш да си читач снова?

МАСУДИ: Јесам. Могу да уловим туђи сан као ти зеца.

ПАША: Видиш овог овде, што спава? То је мој коњушар; болестан је од тардеме и неће се више никад пробудити. Можеш ли да прочиташ шта сања?

МАСУДИ: Наравно да могу. Мене су већ убијали по туђим сновима. Он сања човека по имену Аврам Бранковић. Пошто тај Аврам Бранковић тренутно умире, овај овде сања

Бранковићеву смрт.

ПАША: То значи да овај може сањајући Бранковића који умире да проживи смрт и да остане жив?

МАСУДИ: Да, али не може да се пробуди и да нам то исприча.

ПАША: Али зато ти можеш да видиш како он сања Бранковићеву смрт?

МАСУДИ: Могу и поднећу ти одмах извештај како умире један човек и шта при том осећа.

(Прилази Коену који спава и пиљи у њега.) Чудно. Врло чудно. Бранковић није на земљи.

ПАША: Него где је?

МАСУДИ: На неком високом стубу.

ПАША: И шта ради?

МАСУДИ: Три Турчина гађају га стрелама. Рекли су му да ако преживи пету стрелу, биће му

поклоњен живот. Они га стрељају, а он, ево, броји. Један, два, три, четири, пет, шест, седам

осам, девет... Сада је пао са стуба и престао да броји. У паду сударио се са нечим тврдим, непомеривим и огромним. Али, то није земља, то је смрт. Али у тој истој смрти, између

удара стрела он умире још једном, неком несазрелом дечачком смрћу. Лежи Бранковић иза

неке пећи саздане као мала шарена црква и пиша. Кад испиша сву своју прошлост он ће бити

мртав. Али гле, он сада умире и по трећи пут. Та трећа Бранковићева смрт једва се назире.

Стотине година као да стоје између две прве и ове треће смрти. Ено, спаде му сва коса

одједном као да му смакоше шубару с главе која је већ мртва... Сада је сан твога коњушара

празан као корито исушене реке.

КАЛИНА: (*Спушта крила шатора.*) Хоћеш ли сада да купиш моју смрт уместо своје смрти?

АВРАМ: Нећу. То што сам видео нису моје смрти. То су смрти моје деце.

КАЛИНА: Наравно. Сваки човек умире смрћу своје деце. Али их сам трпи као што ће његова

деца претрпети смрт свог порода... Но да се нагодимо. Твоје три смрти ма чије да су ја ћу

узети на себе. Умрећу поново, овај пут место тебе. Ти своје три смрти нећеш ни осетити, осетићу их ја.

АВРАМ: Шта иштеш за узврат?

КАЛИНА: Да ми даш један дан свог живота у замену за три смрти.

АВРАМ: Добро. Шта ће ти један дан живота?

КАЛИНА: Хоћу још једном да се појебем с неким кога сам волела. Хоћу да га волим заувек и дан више.

АВРАМ: Мислим да си ти на губитку, Калина. Ја знам шта ти хоћеш сада да урадиш и кога

хоћеш да сретнеш. Хоћеш Петкутина! Пре него што узмеш моје три смрти помисли да ти тај

сусрет можда неће успети.

КАЛИНА: Немој бринути моје бриге.

АВРАМ: Открићу ти још нешто на растанку. Ако на путу ка Петкутину, јер ти њега тражиш, сукне плав пламен, наћи ћеш га, али ако плане црвена ватра, мимоићи ћеш се заувек са оним

кога волиш и тражиш кроз животе и смрти. (*Пружа према Калини руку и додирне палцем њен палац.*) Ево твог дана! (*У Калинином делу античког театра нагло сване и роди се сунце, Калина се преобрази из сени у лепотицу, добија боју у лицу, тело јој се нагло укаже наго у свој ранијој лепоти и сјају, а у Бранковићевом делу театра и даље је ноћ са Месецом и звездама над њим. Нарочито пада у очи Калинина раскошна коса, коврџава и дуга, иста као што ју је имала за живота. Бранковић погружено одлази у ноћ.*) КАЛИНА: (*Износи на средину свог дана хазарски ћуп плав и златан. Доноси воде и почиње да меси Петкутина од блата. Ставља умешено у ћуп и шапуће 40-ти Псалм.*) "Дуго чеках Господина и саже се к мени. И чу вику моју. И извади ме из јаме која бучи и из глиба и постави на камен ноге моје и утврди стопе моје..." (*Зазвони три пута звоно са оближње цркве. Калина штапом разбије ћуп, али из њега сукне црвени пламен и на његовом дну не укаже се Петкутин. Ћуп је празан. Калина пада на земљу у очајању и јеца. "Ах, добри мој анђеле, зар си ме сасвим напустио?" Њен дан се гаси, она устаје и гледа у Сунце. Кад оно зађе, Калина крикне три пута и с главе јој спадне сва коса као шубара. Она се опет претвара у сен каква је и била.*)

Јабука

Лица:

Петкутин

Први каменорезац

Други каменорезац

Глумац (касније игра Јабуку) Глумица (у ствари мушкарац, касније игра Богородицу) Река Јордан (глумац)

Златоруни ован (глумац огрнут златним руном) Дешава се у античком театру близу Дунава у XVII веку.

(Два каменоресца уклесују у надгробне споменике имена Петкутина и Калине; раде при

светлости два мала фењера. Одоцнили су с радовима. Споменици стоје испред античког

театра чија се седишта називају у позадини.) I

KAMENOREZAC: Је ли дуго твоје име? Хоћеш ли стићи вечерас?

II KAMENOREZAC: И није тако дуго. Калина.

I KAMENOREZAC: Дабогме. Теби прсти увек на женско миришу.

II KAMENOREZAC: Кажу да су је мртви растргли...

I KAMENOREZAC: Тја, они су старији. У почетку беше смрт. Прастара смрт, старија од

човека и рођена пре рођења...

II KAMENOREZAC: А твоје данашње име, је ли дуго?

I KAMENOREZAC: Мушко је. А мушка су имена тежа. Петкутин.

II KAMENOREZAC: Шта је с тим твојим било?

I KAMENOREZAC: Причају свашта о њему.

II KAMENOREZAC: Хоће испод прага у кућу? Шта кажу, бога ти?

I KAMENOREZAC: Кажу, није био човек.

II KAMENOREZAC: Искључено.

I KAMENOREZAC: Зашто искључено?

II KAMENOREZAC: Зато што само живо чељаде може да умре. Неко ко није жив не може умрети. То не може бити.

I KAMENOREZAC: Хоћеш да се осведочиш да Петкутин није био човек?

II KAMENOREZAC: Баш би волео. Како?

I KAMENOREZAC: Врло просто. Завири у његов гроб.

II KAMENOREZAC: У гроб? Тамо се ђаво жени.

I KAMENOREZAC: Њега тамо нема. Петкутинов гроб је празан. Ко уста без вина.

II KAMENOREZAC: Сачувај боже! Па шта бива са таквима? Куд се девају? Два добра ни два живота никако човеку не могу бити.

I KAMENOREZAC: Зато ти и кажем да Петкутин није човек. Само тело без душе. Прича се да се такви увек поново враћају на свет. Кад год звоно на цркви избије три пута. Лутају околу и

траже душу свом телу. *(Уплашено се базиру обојица.)* II
КАМЕНОРЕЗАЦ: Ја сам завршио и ја сада одох. Ти нећеш стићи.
Имаш два слова више

I КАМЕНОРЕЗАЦ: Знаш шта, хајде да поделимо. Уради ми
једно слово, а ја ћу ти га вратити
првом приликом.

II КАМЕНОРЕЗАЦ: Значи, слово на зајам?

I КАМЕНОРЕЗАЦ: На зајам.

II КАМЕНОРЕЗАЦ: Али да буде женско слово, не мушко. Ја
више волим да урезајем женска
имена.

I КАМЕНОРЕЗАЦ: Вреди. Добићеш женско слово. Хајде сада да
навалимо. А ти се чувај! С
красотом женском многи погореше.

*(Обојица раде на истом споменику, Петкутиновом. Наилазе
глумци носећи шатор и*

*вертепашке реквизите. Пре но што се појаве по небу испред
њих иду две сјајне звезде које*

они воде као змајеве на канапима. Каменоресци се препадну.)

ГЛУМАЦ: Хоће ли овде неко да види нашу представу? Ми смо
глумци и само што смо

стигли. Сутра већ идемо даље.

II КАМЕНОРЕЗАЦ: Срећан вам пут!

ГЛУМИЦА: А има ли овде још кога осим вас?

II КАМЕНОРЕЗАЦ: Сем ово двоје покојних никога. Мањ да вам
они не наруче представу?

*(Уштине Глумицу за сису завукавши руку под њену кошуљу и
отуд запрепашћен извуче
јабуку. Загризе јабуку.)*

ГЛУМИЦА: Није злато све што сија.

Није срећа све што прија!

ГЛУМАЦ: Ко год да наручи, ако ће платити, нека се нада
одличној глуми.

I КАМЕНОРЕЗАЦ: А чему служи та ваша глума? Ја, на пример,
служим мртвима и од њих
живим. А ви?

ГЛУМИЦА: Ми живимо од мртвих писаца и од живих гледалаца. Оних што су ко ти брзи да попљују, а спори да полижу.

ГЛУМАЦ: Човек с Богом има уговор. Од Бога добије само четрдесети део свог живота на коришћење, а осталих шездесет делова живота оде неискоришћено натраг Богу. Е, ми глумци, лицепотходници и скомраси, можемо да ти дочарамо оних шездесет неискоришћених делова твог живота.

I КАМЕНОРЕЗАЦ: Ми завршавамо. Још да покупимо алат и прочитамо Псалам, па пут под ноге, а ви читајте своје коме хоћете (*Скупља алат.*) ГЛУМАЦ: Е, богме, нећете! Има да платите представу и да је одгледате или ће ова тољага да ради!

ОБА КАМЕНОРЕСЦА: (*Клекну у страху и читају Псалме.*) "Дуго чеках Господина и саже се к мени. И чу вику моју. И извади ме из јаме која бучи и из глиба и постави на камен ноге моје и утврди стопе моје..." (*Зазвони три пута звоно на оближњој цркви и у антички театар улази Петкутин. Каменоресци и глумци забезекнуто гледају.*)

ПЕТКУТИН: Пробудисмо се чим живота неста

У један живот што не беше нам дат.

Из покрета изашли ко из честа, Запрепашћени сред познатих места

Младим месом нахранисмо им сат...

(*Кине. Глумцима.*) Јесте ли стигли?

ГЛУМАЦ: Ми јесмо, а ти, откуд ти испале?

ПЕТКУТИН: Када је први пут zazвонило звоно био сам у Индији, на друго звоно у Лајпцигу, а с трећим звоном дошао сам у своје тело.

ГЛУМАЦ: Чекај мало, прикане! Ко овде даје представу, ти или ми?

ПЕТКУТИН: (*Прилази Калинином споменику.*) "Мислим, љубави, да је то био подмукао и

лош поступак!" *(Прилази камену на средини театра где је оставио паре пре но што је био*

растргнут. Покупи паре.) Ја ћу вас унајмити и ред је да вас платим. Можете ли глумити ону

игру која се зове "Вертеп"?

ГЛУМАЦ: Е, то је већ друга ствар. Мало сте чудно место и време изабрали, "Вертеп" иде уз

Божић, сад му није доба, али шта је ту је. Чија чаша оног и "Оче наш".

ПЕТКУТИН: *(Даје новац глумцима.)* Један, два, три, четири, пет марјаша!

ГЛУМИЦА: А шта је с вама, нешто сте бледи?

ПЕТКУТИН: Зар нисте чули? Имали смо смртни случај у породици.

ГЛУМИЦА: Не, нисмо чули. Ко вам је умро?

ПЕТКУТИН: Како ко? Зар не видите? Па ја. Дали смо већ и четрдесетодневни помен. А тек

што сам се био оженио.

ГЛУМИЦА: И ја сам имао жену... У њеној души пролеће, у мојој јесен, и тад иста птица

пролете кроз обе душе... Је ли вас много волела?

ПЕТКУТИН: Јесте. Али, није у томе ствар.

ГЛУМИЦА: У чему је ствар?

ПЕТКУТИН: Растргнула ме је и прождерала. Она, Калина, једино људско биће које сам

волео.

ГЛУМИЦА: То догоди — кажу Маџари... А зашто? Да нисте били сувише слатки?

ПЕТКУТИН: Била је то нека врста опкладе. Опкладе да ли сам ја човек или нисам човек.

Јесам ли људско биће или нисам људско биће.

ГЛУМАЦ: *(Помало са страхом.)* Па јесте ли, или нисте?

ПЕТКУТИН: Изгледало је као да јесам, иако нисам. Ја сам овде, а тамо мој гроб. Ја сам

Петкутин. Онај са надгробне плоче. *(Глумац и каменоресци се крсте и повлаче од*

Петкутина са сујевверним страхом. Збију се.) Не бојте се, не прети вам опасност од мене.

ГЛУМИЦА: Него? Од кога нам прети опасност?

ПЕТКУТИН: Од таквих као што сте ви сами. Од сваког људског бића и живог и мртвог.

Прождераће вас као што су мене прождерали! Заразиће вас и уништити као што су мене заразили и уништили!

ГЛУМИЦА: Како то?

ПЕТКУТИН: Зар ви не играте "Вертеп"?

ГЛУМАЦ: Да.

ПЕТКУТИН: Зар ваша игра није онај "Вертеп" са две звезде где тек рођеном Христу уместо

људи иду на поклоњење дрво, вода и звер?

ГЛУМАЦ: Јесте.

ПЕТКУТИН: Па играјте, онда! *(Широким замахом руке даје им знак да почну.) (Две звезде се јављају на небу и долазе до средине театра, где стоји разапет шатор. У*

шатору Богородица и у јаслама новорођени Христос. Јаслама прилазе Златоруни ован

(глумац огрнут губерром), глумац са стаклом воде, тј. река Јордан и глумица сва у лишћу

носећи на грудима две јабуке, два права плода.)

БОГОРОДИЦА: Од звезда ћу цркву саградити

Од Месеца цркви бела врата

Очима ћу иконе писати,

По уму ћу летургију снити

На коњицу хоћу цркви доћи,

С коња копљем цркву откључати...

РЕКА ЈОРДАН: *(Дуже књигу.)* Ово је Стари завет, будућа крв Христова. Крв овога који

лежи у јаслама тек рођен. Он има на небу Оца, али нема Матер.

ЈАБУКА: *(Дуже другу књигу.)* Ово је Нови завет, будуће тело Христово. Тело овога који

лежи у јаслама тек рођен. Овде на Земљи он има Матер, али нема Оца.

ОВАН: Он ће искупити све будуће и прошле грехе људске, искупиће и њихов прародитељски грех!

ПЕТКУТИН: *(Умеша се у представу.)* То не значи да ће и мене спасти! Ни тебе, водо, ни тебе, биљчице, ни тебе, скоте!

ОВАН: Како то мислиш?

ПЕТКУТИН: Ми нисмо људског соја, ми немамо прародитељски грех, ми нисмо истерани из

Раја, Христос се није оваплотио у јабуку, у воду, или у златно руно. Ми измичемо његовој

свемирској надлежности искупљења, јер смо изузети из рачунице греха и треба да живимо

свој властити живот. Зашто да испаштамо за туђе грехе? Шта ћемо ми овде?

I КАМЕНОРЕЗАЦ: Чекај мало, прикане! И ја као човек питам се зашто смо овде? Погледај

само — хлеб, гаће, чарапе и мржњу човек може да троши у неизмерним количинама. И тога

никад доста. А свега осталог, мудрости, лепоте има на свету више но што можемо да

потрошимо. Ти, који ниси човек, који имаш на земљи оца, али немаш мајку, кажи нам ко смо, и зашто смо овде, ми, људи?

ПЕТКУТИН: Овде сте зато, што је у овом делу свемира време научило да се зауставља. Ако

схватите да Вечност силази од Бога, а да време потиче од Сатане, биће вам јасно да на

одређеном месту долази до "златног пресека" Вечности и времена. На том месту време се на

тренутак зауставља да би га благословила Вечност и то је ваш "садашњи тренутак". Ви људи

сте овде, на Земљи зато што се у овом делу свемира време зауставља и омогућава вам на тај

начин живот. Али, постоји и загађено време које не успева да се укрсти са Вечношћу, па је

лишено благослова и заустављања, лишено ваше садашњице и зато неплодно, јалово време.

У таквом делу свемира нико не може опстати. Али ви не хајете за то. Пошто сте злочинима

загадили Земљу, заразили биље, воду и животињу, хоћете сада да идете и даље, да загадите и

звезде. Ми се опраштамо од вас. Ми ћемо поћи за нашом звездом, а не за вашом. Тамо ћемо

наћи своју нову душу. И волећемо је заувек. И дан више. Збогом људима!

(Петкутин узима од глумаца стакло с водом, јабуке, огрће златно руно и уздиже се за

другом звездом, која се откида од Земље, постаје све сјајнија и односи га у бескрајне висине свемира.)

Крај

Document Outline

- [Милорад Павић](#)
  - [Милорад Павић](#)
    - [Милорад Павић](#)
- [ЗАУВЕК И ДАН ВИШЕ](#)
  - [Позоришни јеловник](#)
  - [ПРЕДЈЕЛА](#)
    - [Поховани лептири, сос тартар](#)
    - [Јаје на хазарски начин?](#)
    - [Риба у соли јеленског рога](#)
  - [ГЛАВНО ЈЕЛО](#)[Петкутин и Калина](#)
    - [I СЛИКА](#)[Калининој кући](#)
    - [II СЛИКА](#)[Улица са барокним маловарошким кућама\(Подунавље\)](#)
    - [III СЛИКА](#)
    - [IV СЛИКА](#)
    - [V СЛИКА](#)
    - [VI СЛИКА](#)
    - [VII СЛИКА](#)[Калинина кућа](#)
    - [VIII СЛИКА](#)[Мати и папа Елеазар у одаји папа Елеазара](#)
    - [IX СЛИКА](#)
    - [X СЛИКА](#)
    - [XI СЛИКА](#)
    - [XII СЛИКА](#)
  - [ПОСЛАСТИЦЕ](#)
    - [Ушећерено цвеће](#)
    - [Горка кафа](#)
    - [Јабука](#)

Table of Contents

Милорад Павић

ПРЕДЈЕЛА

Јаје на хазарски начин?

Риба у соли јеленског рога

ГЛАВНО ЈЕЛО Петкутин и Калина

I СЛИКА У Калининој кући

II СЛИКА Улица са барокним маловарошким кућама (Подунавље)

III СЛИКА

V СЛИКА

VI СЛИКА

VII СЛИКА Калинина кућа

VIII СЛИКА Мати и папа Елеазар у одаји папа Елеазара

IX СЛИКА

X СЛИКА

XI СЛИКА

ПОСЛАСТИЦЕ

Горка кафа

Јабука